

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ a PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra tělesné výchovy
Studijní program: B7401 Tělesná výchova a sport
Studijní obor: Tělesná výchova se zaměřením na vzdělávání
Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

**VÝUKA BASKETBALU NA ZÁKLADNÍCH
ŠKOLÁCH**
**THE PROCESS OF BASKETBALL TEACHING
AT PRIMARY SCHOOLS**

Bakalářská práce: 11–FP–KTV

Autor:
Lenka KUPCOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: Mgr. Mojmír Štelzig

Počet

stran	Grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
70	17	6	0	26	6

V Liberci dne: 29. 4. 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Výuka basketbalu na základních školách
Jméno a příjmení autora: Lenka Kupcová
Osobní číslo: P07000612

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 29. 4. 2011

Lenka Kupcová

Anotace

Cílem bakalářské práce je problematika výuky basketbalu na základních školách. Práce obsahuje dvě hlavní oblasti. Jedná se o část, která charakterizuje kurikulární dokumenty, školní tělesnou výchovu a blíže se zabývá školními vzdělávacími programy vybraných základních škol v rámci výuky basketbalu. Druhá oblast má za úkol prostřednictvím vlastní ankety (viz příloha č. 6) zaslané na 50 škol získat přesnější informace o výuce basketbalu a zjistit v jaké kvalitě jsou tělocvičny a jejich vybavení v rámci košíkové. Výsledky poukazovaly, že v dnešní době vyučující basketbalu věnují menší pozornost, než tomu bývalo dříve, že basketbal začal být nahrazován méně technicky náročnými sporty. Ovšem učitelé by neměli ustupovat před tím, že v dnešní době žáci nezvládají náročnější sporty, a hledat jejich jednodušší náhrady. Pedagogové by naopak měli motivovat k větší snaze zvládat a oblíbit si technicky náročnější sporty, protože to je pro dobro žáků.

Klíčová slova: rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, tělesná výchova, basketbal

Summary

The aim of the bachelor thesis is the problems in teaching basketball at primary schools. Bachelor thesis consists of two main parts. The first part characterizes the documents of curriculum, physical education at primary schools and it deals with teaching basketball in the educational programmes of chosen primary schools. The second part engages in obtaining more specific information about teaching basketball and about the quality of equipment used for teaching basketball. We got all these information from questionnaire which was sent to 50 primary schools. According to the results, teachers usually choose to teach pupils technically less demanding sports over basketball. However teachers should not be finding more simple variants only because pupils in these days are having difficulties while acquiring this sport. Teachers, conversely, should motivate pupils to learn these technically demanding sports in order to improve their motor skills – it is for their own good.

Key words: general educational program, educational program, physical education, basketball

Resümee

Die Bachelorarbeit beschäftigt sich mit der Problematik des Basketballunterrichts in Grundschulen. Die Arbeit umfasst zwei Hauptbereiche. Der erste Teil handelt von curriculare Dokumenten, dem Schulsport und beschäftigt sich zudem näher mit den Schulausbildungsprogrammen der ausgewählten Grundschulen im Rahmen des Basketballunterrichts. Die Aufgabe des zweiten Teiles ist, Informationen über den Basketballunterricht zu erhalten und festzustellen, auf welchem Niveau die Turnhallen und die dazugehörige Ausrüstung ist. Dies wurde mit einem Fragebogen, der an 50 Schulen geschickt wurde, ermittelt. Die Ergebnisse deuteten darauf hin, dass Lehrer dem Basketballspiel geringere Aufmerksamkeit zukommen lassen als früher. Der Basketball wird zunehmend mit technisch weniger anspruchsvollen Sportarten ersetzt.

Lehrer sollten sich jedoch dafür einsetzen, dass Schüler in der heutigen Zeit durchaus anspruchsvollere Sportarten bewältigen und anspruchsvollere Methoden finden können. Pädagogen sollten Schüler zu größerem Einsatz motivieren um diese für anspruchsvollere Sportarten gewinnen zu können. Letztendlich ist das nur zum Wohl der Schüler.

Schlüsselwörter: Rahmenausbildungsprogramm, Schulausbildungsprogramm, Sport, Basketball

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	7
ÚVOD.....	8
1 CÍLE PRÁCE.....	9
2 KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY.....	10
2.1 SYSTÉM KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	10
2.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	11
2.2.1 Klíčové kompetence	13
2.2.2 Vzdělávací oblasti	14
2.2.3 Průřezová témata	16
2.2.4 Podmínky pro uskutečňování RVP ZV.....	16
2.3 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁNÍ	19
2.3.1 Zásady stanovené pro zpracování školního vzdělávacího programu pro ZV	20
2.3.2 Struktura ŠVP pro ZV.....	20
3 TĚLESNÁ KULTURA.....	23
3.1 HISTORIE TĚLESNÉ KULTURY VE SVĚTĚ	23
3.2 ŠKOLNÍ TĚLESNÁ VÝCHOVA VE SVĚTĚ	25
3.3 TĚLESNÁ KULTURA V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	26
3.4 HISTORIE ŠKOLNÍ TĚLESNÉ VÝCHOVY V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	28
3.5 CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍ OBLASTI ČLOVĚK A ZDRAVÍ.....	30
3.5.1 Vzdělávací obor tělesná výchova	31
3.5.2 Vzdělávací obor zdravotní tělesná výchova.....	32
4 BASKETBAL	33
4.1 HISTORIE BASKETBALU VE SVĚTĚ	33
4.2 BASKETBAL V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	35
4.3 NOVODOBÝ BASKETBAL	35
4.4 DALŠÍ FORMY BASKETBALU	36
4.5 VYBRANÉ BASKETBALOVÉ FEDERACE	37
4.6 NEJVĚTŠÍ ČESKÉ REPREZENTAČNÍ ÚSPĚCHY	38
4.7 SPORTOVNÍ HRY A BASKETBAL V RÁMCI TĚLESNÉ VÝCHOVY	38
5 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOL.....	43
5.1 ZÁKLADNÍ ŠKOLA DUKELSKÁ V MLADÉ BOLESLAVI	44
5.1.1 Nedostatky školního vzdělávacího programu ZŠ Dukelská.....	47
5.2 NEVYHOVUJÍCÍ ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY VYBRANÝCH ŠKOL	49

5.3	ZÁVĚR POROVNÁVÁNÍ VŠECH ZÍSKANÝCH ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ	53
6	ANKETNÍ ŠETŘENÍ	54
6.1	SYNTÉZA POZNATKŮ	54
6.2	CÍLE ŠETŘENÍ	54
6.3	METODIKA VÝZKUMU	54
6.3.1	<i>Charakteristika souboru.....</i>	<i>54</i>
6.3.2	<i>Výzkumné metody</i>	<i>54</i>
6.3.3	<i>Organizace sběru dat.....</i>	<i>55</i>
6.4	VÝSLEDKY A DISKUZE	55
6.4.1	<i>První část ankety.....</i>	<i>55</i>
6.4.2	<i>Druhá část ankety.....</i>	<i>60</i>
6.5	ZÁVĚR ŠETŘENÍ	65
7	ZÁVĚR.....	66
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
9	PŘÍLOHY.....	70

Seznam zkratek

- aj.: a jiné
- atd.: a tak dál
- č.: číslo
- ČBF: Česká basketbalová federace
- ČR: Česká republika
- FIBA: Mezinárodní basketbalová federace
- FTVS: Fakulta tělesné výchovy a sportu
- HČJ: herní činnosti jednotlivce
- ITVS: Institut tělesné výchovy a sportu
- IWBF: Mezinárodní federace basketbalu vozíčkářů
- m.: metry
- mj.: mimo jiné
- MOV: Mezinárodní olympijský výbor
- MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- např.: například
- NBA: Národní basketbalová asociace
- NVP: Národní vzdělávací program
- OH: Olympijské hry
- RVP: Rámcové vzdělávací programy
- RVP GV: Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání
- RVP ZV: Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání
- Sb.: sbírky
- ŠVP: Národní vzdělávací program
- TV: tělesná výchova
- tzv.: takzvaný
- USA: Spojené státy americké
- ZŠ: základní škola

Úvod

Lidé žijící v dnešní uspěchané době jsou mnohem více vystavováni stresu, mají špatnou životosprávu a stále častěji čelí civilizačním chorobám. Pro zlepšení fyzického i duševního zdraví by stačilo do našeho života zařadit pár hodin pohybových aktivit týdně.

Zálibu v pohybu by měli u svých dětí rozvíjet hlavně rodiče. Bohužel tomu tak často není a tak se stává, že jsou dnes pro mnohé děti jedinou možností pohybu dvě hodiny tělesné výchovy týdně.

Žáky na základních školách byly vždy nejvíce oblíbené sportovní hry. Jednou z nich je i basketbal. V předešlých letech patřil mezi nejoblíbenější sportovní hry vyučované v rámci tělesné výchovy na všech základních školách v naší republice. Košíková si získala svou oblibu především díky své dynamičnosti a variabilitě. I přes technickou náročnost sportu byla kvalita basketbalových herních dovedností žáků absolvujících povinnou školní docházku poměrně vysoká. Děti v této věkové kategorii byli schopni vymýšlet a uplatňovat např. vlastní herní kombinace. Oblíbenost této hry a kvalita osvojených herních dovedností byla tak vysoká, že se žáci mnohdy i ve vyšším věku uchýlili v basketbalových sportovních klubech nebo alespoň bylo možno pravidelně vídat skupinky dětí, které si ve volném čase chodily zahrát basketbal či si jen házet na koše.

Jelikož jsem basketbal aktivně hrála třináct let a v současné době se věnuji práci s dětmi, musím z vlastní zkušenosti potvrdit názor, že v dnešní době kvalita získaných dovedností u dětí na základních školách značně klesá.

Nasnadě je otázka, zda je to tím, že jsou dnes děti méně šikovné, než tomu bývalo dříve, nebo že snad svůj podíl na tom má také vedení výuky této hry na školách a přístup učitelů? Proto jsem si jako téma pro svou bakalářskou práci zvolila výuku basketbalu na základních školách. Chtěla bych na získaných školních vzdělávacích programech poukázat na možná pochybení, kterých se podle mého názoru učitelé při výuce dopouštějí a naopak zdůvodnit správně navržené programy.

Záměrem bakalářské práce je poukázat na prospěšnost zařazování basketbalu do výuky tělesné výchovy a zjistit možné důvody, proč již dnešní školní děti neovládají basketbalové herní činnosti na takové úrovni jako v minulých letech.

1 Cíle práce

Hlavním cílem práce je posouzení školních vzdělávacích programů základních škol v rámci výuky basketbalu na druhém stupni.

Mezi dílčí úkoly práce patří:

- prostudování školních vzdělávacích programů
- zjištění materiálně – technické podmínky škol
- zjištění podrobnějších informací o výuce basketbalu
- vyhodnocení anketních otázek
- rozbor získaných informací
- aplikace získaných informací do praxe.

2 Kurikulární dokumenty

2.1 Systém kurikulárních dokumentů

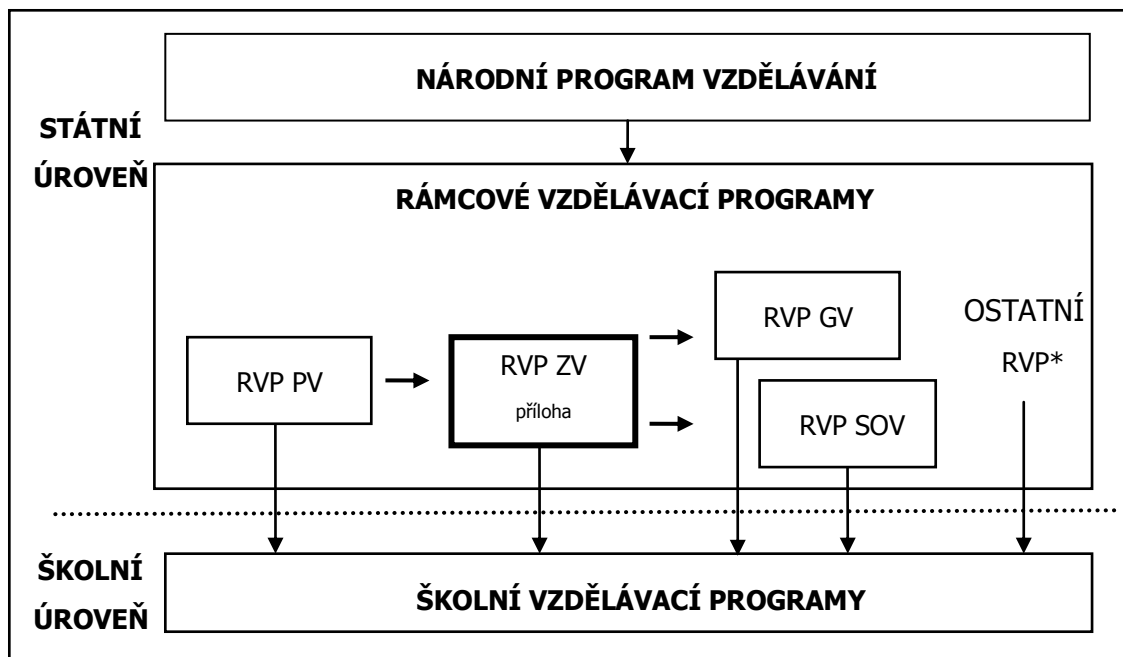
Informace v této kapitole jsou čerpány z Jeřábka (2005). V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Systém kurikulárních dokumentů je vytvářen a uplatňován na dvojí úrovni- státní a školní.

Státní úroveň zahrnuje Národní program na vzdělávání a rámcové vzdělávací programy. Národní program vzdělávání je nejvyšší kurikulární dokument, který vzniká na základě vymezení ve školském zákoně. RVP je kurikulární dokument na státní úrovni, který normativně stanovuje obecný rámec základního vzdělávání pro jednotlivé etapy Národního programu vzdělávání, a to předškolního, základního a středního.

Školní úroveň představuje Školní vzdělávací programy, které si každá škola sestavuje samostatně a musí se jimi řídit. Při jejich tvorbě se školy musí řídit zásadami stanovenými v RVP.

Programy státní i školní úrovně jsou veřejné dokumenty, a proto jsou k dispozici pro nahlédnutí veřejnosti. RVP vycházejí z koncepce celoživotního učení. Nechávací volný prostor školám v jejich zaměření a podporují profesní odpovědnost učitelů za dosažené výsledky. Velice důležité je, že kladou důraz na uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě.

Obrázek 1 - Systém kurikulárních dokumentů.

Zdroj: Jeřábek, 2007b.

2.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

RVP ZV vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a následně se na něj navazuje Rámcový vzdělávací program pro střední vzdělávání. RVP ZV stanovuje úroveň základního vzdělávání žáků a získanou úroveň klíčových kompetencí v průběhu celého studia. Určuje vzdělávací obsah, výstupy žáků a učivo. Nedílnou součástí jsou průřezová témata. Důležité je, že umožňuje přizpůsobení vzdělávacího obsahu i žákům se speciálními potřebami ke vzdělávání (Jeřábek, 2007b; MŠMT, 2010).

Charakteristika základního vzdělání

Podle Jeřábka (2007b) se základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základní vzdělání, praktikuje oborem vzdělání základní škola. Základní vzdělávání se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Je jedinou etapou

vzdělávání, která je povinná pro všechny občany naší republiky. Navazuje na vzdělávání předškolní a výchovu v rodině.

Vzdělávací program chápe obsah základního vzdělání jako prostředek rozvoje osobnosti žáka. Ve vzdělávací perspektivě programu je osobnost postupně vyzrávajícího mladého člověka, která je schopna samostatně myslet, svobodně a autonomně se rozhodovat, projevovat se jako demokratický občan a jednat v souladu s obecně uznávanými životními a mravními hodnotami. Základní vzdělání je velice důležitým bodem v životě každého z nás. Vytváří základy pro celoživotní vzdělávání jedince, musí mít schopnost motivovat žáky k učení a v neposlední řadě má nesporný vliv na budoucí kvalitu života a zaměstnání žáků (Jeřábek, 2007b).

Důležité je prostředí, které bude žáky podněcovat k co nejlepší práci. S tím také souvisí fakt, že základního vzdělání se účastní žáci nejrozumnějšího nadání, tedy od velice schopných a talentovaných po ty nejslabší. Podstatné je ale to, aby všem těmto dětem bylo poskytnuto takové prostředí, které vyhovuje každému z nich, všechny podněcovalo aktivnímu zapojování a nikoho nijak neomezovalo. V průběhu základního vzdělávání žáci postupně získávají takové kvality osobnosti, které jim umožní pokračovat ve studiu, zdokonalovat se ve zvolené profesi a během celého života se dále vzdělávat a podle svých možností aktivně podílet na životě společnosti (Jeřábek, 2007b).

Jeřábek (2007b) uvádí, že základní vzdělání probíhá ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních:

- První stupeň je stupínkem přechodu žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. Je zde velice důležité, aby byly respektovány a rozvíjeny individuální potřeby všech žáků, protože se zde dítě ocitá v naprosto novém prostředí. Dále záleží na tom, aby mu tento přechod byl co nejvíce usnadněn, protože od něho se bude odvíjet snaha po celoživotním vzdělávání.

První stupeň by měl žáky motivovat k dalšímu učení a naučit je hledat řešení problémů a povzbudit k samostatnému jednání.

- Druhý stupeň přímo navazuje na první stupeň a zakončuje tak základní vzdělávání. Druhý stupeň má dvě podoby, probíhá na základních školách nebo na víceletých gymnáziích.

Základní vzdělávání na 2. stupni pomáhá žákům získat vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní další samostatné učení. Dále v žácích utváří takové hodnoty a postoje, které vedou ke kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování, respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie.

Základní vzdělávání na druhém stupni zdůrazňuje pevné osvojení důležitých poznatků a dovedností a schopnost aplikovat je při řešení úkolů učebních i životních situací. Pojetí základního vzdělávání na druhém stupni je budováno na vyšších učebních možnostech žáků. To umožňuje využít náročnější metody práce, zadávat složitější a dlouhodobější úkoly či projekty učit tak žáka zodpovídat za své chování, jak ve škole, tak v životě.

Cíle základního vzdělání

Cílem základního vzdělání je pomoci žákům s rozvojem klíčových kompetencí a poskytnutí základu všeobecného vzdělání. Proto je důležité naplnění cílů základního vzdělávání. Mezi tyto cíle patří osvojení si různých strategií učení a jejich využití v celoživotním vzdělávání. Vedou děti k tvořivému myšlení, logickému uvažování a schopnosti řešení problémů. Snaží se vést žáky k všestranné a otevřené komunikaci. Učí žáky spolupracovat s ostatními a respektovat svou i cizí práci atd. (Jeřábek, 2007b).

2.2.1 Klíčové kompetence

Dokument RVP Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy definuje klíčové kompetence takto. „*Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.*“

Stručně řečeno, klíčové kompetence jsou vlastnosti, které žák rozvíjí ve všech vyučovacích předmětech, jsou to dovednosti a způsobilosti, které by měl umět využívat po celý svůj život (Jeřábek, 2007).

Klíčové kompetence mají za úkol připravit žáky na celoživotní vzdělávání a dosažení co nejlepšího postavení ve společnosti. Získávání klíčových kompetencí je dlouhý proces, který začíná již v předškolním vzdělávání, následuje základní a střední vzdělání a postupně se dotváří během života. Absolvováním základního vzdělání dosahují žáci základní úrovně klíčových kompetencí, které jim poslouží k dalšímu vzdělávání, úspěšného vstupu do života a pracovního procesu (Jeřábek, 2007).

Důležité je, aby klíčové kompetence nebyly izolovány, ale naopak aby se během výuky prolínaly. Proto k jejich rozvoji musí směřovat veškeré dění ve škole (MMŠT, 2010).

Lze je rozvíjet tradičními způsoby, například prostřednictvím odborného a všeobecného vzdělávání, v teoretickém i praktickém vyučování, ale lze také využít jiných doplňkových aktivit, kterých se žáci účastní aktivně- projekty (Jeřábek, 2007).

RVP vymezuje šest klíčových kompetencí:

- „kompetence k učení“
- „kompetence k řešení problémů“
- „kompetence komunikativní“
- „kompetence sociální a personální“
- „kompetence občanské“
- „kompetence pracovní“ (Jeřábek, 2007).

2.2.2 Vzdělávací oblasti

Informace v této podkapitole jsou čerpány z Jeřábka (2007b). Kurikulární rámce vymezují devět vzdělávacích oblastí. Tyto oblasti tvoří jeden nebo více vzdělávacích oborů, které si jsou blízké svou náplní. Jsou to:

- „Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)“
- „Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)“
- „Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)“
- „Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)“
- „Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)“
- „Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)“

- „*Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)*“
- „*Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)*“
- „*Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)*“.

Jednotlivé vzdělávací oblasti obsahují charakteristiku vzdělávací oblasti, cílové zaměření vzdělávací oblasti a vzdělávací obsah vzdělávacích oborů.

V úvodu každé vzdělávací oblasti je Charakteristika vzdělávací oblasti. V té se dovídáme, jaký význam v základním vzdělání tato oblast má. Dále charakterizuje její vzdělávací obsah a poukazuje na návaznost mezi vzdělávacím obsahem 1. a 2. stupně základního vzdělání.

V části Cílové zaměření vzdělávací oblasti je popsáno, jak klíčové kompetence vedou žáky k dosahování určité úrovně klíčových kompetencí. K dosažení propojení vzdělávacího obsahu s klíčovými kompetencemi školy využívají výchovné a vzdělávací strategie vyučovacích předmětů, které si stanovují v ŠVP.

Na cílové zaměření navazuje kapitola Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů. Je to souhrn očekávaných výstupů a učiva. V rámci 1. stupně je vzdělávací obsah členěn na dvě období, což má usnadnit školám členění vzdělávacího obsahu do jednotlivých ročníků.

Očekávané výstupy jsou stěžejní částí vzdělávacího obsahu. Jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné. Udávají úroveň, které mají žáci dosáhnout na základě osvojení si učiva. Jsou stanoveny dvoje očekávané výstupy-orientační a závazné. Orientační neboli nezávazné jsou na konci 3. a 5. ročníku a závazné jsou stanoveny na konci ročníku 9.

Učivo je členěno do jednotlivých tematických okruhů. Jak už bylo výše zmíněno, je učivo chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Má informativní a formativní funkci, díky níž je nepostradatelnou součástí vzdělávacího obsahu. Učivo, které je dáno RVP ZV, je školám doporučeno k distribuci, ale další zpracovávání a rozdělování do jednotlivých ročníků je na škole samotné. Začleněním učiva do ŠVP se stává závazným.

Každá škola si vzdělávací obsah rozčleňuje do vyučovacích předmětů a podle potřeb a nadání žáků dále rozpracuje, případně doplní v učebních osnovách tak, aby vše směřovalo k rozvoji klíčových kompetencí.

Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden a více vyučovacích předmětů. v případě integrovaných vyučovacích předmětů jde o situaci, kdy byl předmět vytvořen spojením vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů. RVP toto propojení umožňuje u vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů a vzdělávacích oborů.

U tvorby ŠVP je velice důležitá spolupráce učitelů. Předpokladem vyhovujících ŠVP je integrace témat v rámci vzdělávacího oboru a snaha učitelů podporovat nepředmětový přístup ke vzdělávání.

2.2.3 Průřezová témata

Průřezová témata díky svému zaměření na aktuální problémy současného světa tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Témata musí být zařazena do výuky na 1. i 2. stupni. Tvoří příležitosti, jak pro individuální uplatnění žáků, tak pro vzájemnou spolupráci. v oblasti postojů a hodnot napomáhají osobnostnímu rozvoji jedince (Jeřábek, 2007b).

Všechna průřezová témata obsahují kapitolu Charakteristika průřezového tématu, kde je popsán význam a postavení těchto témat v základním vzdělání, jejich přínos pro žáky a obsah, který je rozpracován do tematických okruhů. Průřezová témata lze ve výuce využít jako integrativní součást vyučovacího předmětu, jako předmět samostatný nebo formou projektů, seminářů, kurzů atd. (Jeřábek, 2007b).

Průřezových témat je podle RVP ZV šest a jsou jimi Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova.

2.2.4 Podmínky pro uskutečňování RVP ZV

Aby vzdělávání v rámci RVP ZV splňovalo své cíle je podporováno určitými podmínkami. Dané podmínky jsou metou, které by měla každá škola postupně dosáhnout a dále rozvíjet (Jeřábek, 2007b).

Podle Jeřábka (2007b) by škola při vytváření podmínek měla brát na zřetel potřeby žáků a učitelů a motivující a kvalitní prostředí školy, které bude přispívat k co nejefektivnějšímu vzdělávání žáků. Důležité jsou také optimální sociální vztahy a nabídka zájmových činností pro děti. Také by se nemělo zapomínat na spolupráci všech účastníků a partnerů, kteří do vzdělávacího procesu patří. Jeřábek uvádí šest těchto základních podmínek.

Prostorové a materiální podmínky

Školy musí být vybaveny nejen kmenovými učebnami, ale také učebnami speciálními, které jsou nezbytně nutné k řádné výuce daného předmětu. Jedná se například o ICT, fyzikální, chemické aj. Další kategorií odborných učeben jsou tělovýchovné učebny a učebny pracovní. Školy jsou také povinny zajistit učitelům kabinety pro jejich přípravnou práci. V prostorách školy by se měly vyskytovat studijní a relaxační zóny, které by děti využívaly k trávení volného času učením nebo nenáročnými pohybovými aktivitami. Za samozřejmost můžeme považovat zajištění umývárny, WC a šaten. Školy by také měly dětem poskytnout prostory pro činnost po vyučování, jako jsou družiny či kluby. Neměla by chybět ani jídelna či prostor pro hromadné setkávání celé školy aj. Do této kategorie podmínek také patří povinnost školy zabezpečit veškeré pomůcky pro řádný průběh výuky, jako jsou učebnice či pomůcky pro tělesnou výchovu (Jeřábek, 2007b).

Podmínky pro hygienické a bezpečné vzdělávání a život školy

Měla by být zajištěna vhodná struktura pracovního a odpočinkového režimu žáků i učitelů. Je důležité dbát na odpovídající prostředí všech prostor školy, zařadili bychom sem optimální teplo, čistotu atd. Nekompromisně se musí dodržovat zákaz kouření, pití alkoholu a požívání ostatních omamných a škodlivých látek ve škole a okolí. Nebezpečná místa a předměty by měly být označeny, čímž se zamezí úrazům dětí. S tím souvisí dostupnost prostředků první pomoci a praktická dovednost učitelů první pomoc poskytnout (Jeřábek, 2007b).

Psychosociální podmínky

Do této kategorie zapadá ochrana žáků před násilím, šikanou a dalšími patologickými jevy, což ovlivňuje vytváření příznivého sociálního klima a pohodového prostředí. Patří sem i požadavek záměrného propojování vzdělání se skutečným životem. V neposlední řadě je zde zmiňován respekt k potřebám jedince a jeho osobním problémům aj. (Jeřábek, 2007b).

Personální podmínky

Škola by měla mít pedagogický sbor schopný týmové práce, ve kterém budou pedagogičtí pracovníci s potřebnými profesními dovednostmi a psycholog či speciální pedagog. V čele školy by měli stát pracovníci s výraznými manažerskými, organizačními a pedagogickými schopnostmi, kteří budou zárukou vysoké úrovně vzdělávání na škole a budou vytvářet motivující a náročně profesionální klima (Jeřábek, 2007b).

Organizační podmínky

Každý z učitelů by se měl podílet na přípravě a realizaci ŠVP ZV. Měla by být vytyčena pravidla života školy, způsoby řešení problémů se žáky a rodiči. Škola musí sestavit vyhovující režim výuky v souladu s potřebami a věkem žáků. Od věku a bezpečnosti se odvíjí i režim života školy, jako jsou přestávky, pohybový režim atd. (Jeřábek, 2007b).

Podmínky spolupráce školy a rodičů žáků

Velice důležitý je vztah školy s rodiči žáků, proto by měla škola umožnit styk s rodiči a veřejností, vznik samosprávného orgánu rodičů, měla by dát prostor pro setkávání učitelů s rodiči a zajistit poradní servis pro rodiče ve výchovných otázkách. v případě potřeby individuálního vzdělávání musí být k dispozici informace o těchto žácích (Jeřábek, 2007b).

Podle Jeřábka (2007b) se za zcela nezbytné považují materiální a prostorové podmínky, které jsem již výše zmínila. U ostatních podmínek je spíše rozhodující míra jejich plnění.

2.3 Školní vzdělávací program pro základní vzdělání

ŠVP je kurikulární dokument školní úrovně. Je hlavní a povinný dokument každé školy. Každá škola si jej sestavuje sama na základě RVP ZV. Školy při tvorbě ŠVP vychází ze svých vzdělávacích záměrů, zohledňují potřeby a možnosti žáků i své vlastní a účelné požadavky rodičů či zákonných zástupců dětí. ŠVP zohledňují sociální prostředí školy a region, v němž škola působí. Vzdělávání na každé škole musí bezpodmínečně probíhat podle ŠVP ZV, které si daná škola vytvořila. Za vypracování ŠVP podle zákona odpovídá ředitel školy. Může sám řídit práci na jejich tvorbě nebo může pověřit touto funkcí svého zástupce či jiného člena učitelského sboru. Na tvorbě ŠVP by se měli podílet všichni učitelé dané školy, tím se za dokument a z něho vyplývající způsob a výsledky vzdělávání, stává odpovědná celá škola (Jeřábek, 2005).

ŠVP je veřejný dokument, který zveřejňuje ředitel školy, následně po projednání se školskou radou, která dokument hodnotí. Každému, kdo má zájem seznámit se s ŠVP, musí být umožněno nahlédnout do obsahu programu a dovoleno pořizovat opisy či kopie (Jeřábek, 2005).

Na otázku proč vytvářet ŠVP ZV Jeřábek (2005) uvádí čtyři základní odpovědi. Do roviny legislativní patří odpověď, že ŠVP ZV je zákonný dokument, který je každá škola povinna vypracovat. Druhý argument spadá do roviny pedagogické a vyzdvihuje samostatné rozhodování jednotlivých škol, které si mohou zvolit nejvhodnější podobu vzdělání, která jim bude vyhovovat. Dává příležitost učitelům, aby realizovali výuku podle svých zkušeností, představ a možností a tím vede k týmové práci a zvýšené odpovědnosti za vlastní práci a dosažené výsledky. Za třetí má být výhodou ŠVP ZV ucelený systém hodnocení i sebehodnocení žáků. Záměrné a pravidelné hodnocení s předem danými pravidly- rovina evaluační. Poslední odpověď se týká roviny společenské. ŠVP ZV by měl fungovat jako propagační materiál školy a jejích záměrů. Dává škole možnost přizpůsobit se požadavkům a zájmům dětí a jejich rodičů.

2.3.1 Zásady stanovené pro zpracování školního vzdělávacího programu pro ZV

Při zpracovávání ŠVP ZV musí škola dbát na to, aby dokument byl v souladu s RVP ZV, pro všechny části týkající se základního vzdělávání. Každý žák má zajištěn rovnoprávní přístup k základnímu vzdělání. Dokument přihlíží k individuálním vzdělávacím potřebám a možnostem každého žáka. ŠVP musí být vypracován tak, že se žákům se speciálními vzdělávacími potřebami nebo naopak mimořádně nadaným žákům dostane diferencovaného a individualizovaného přístupu, který bude odpovídat jejich potřebám. Program by měl směřovat k postupnému utváření a rozvíjení klíčových kompetencí s ohledem na věkové rozdíly žáků. ŠVP musí vést k plnění základního vzdělávání a k plnění cílového zaměření vzdělávacích oblastí stanovením výchovných a vzdělávacích strategií v rámci vyučovacích předmětů. Program podporuje individualitu učitele a nebrání se případným časovým či metodickým odlišnostem, vedoucím k efektivnímu způsobu výuky. ŠVP je tvořen jako poměrně stálý dokument, ovšem případné úpravy ve prospěch zlepšení vzdělávání zakázány nejsou. Ale i při nich se musí dodržovat stanovená struktura dokumentu (Jeřábek, 2005).

2.3.2 Struktura ŠVP pro ZV

V této podkapitole jsou veškeré informace čerpány z Jeřábka (2005). Při sestavování struktury se všechny školy řídí strukturou školního vzdělávacího programu, který je uveden v RVP ZV. Jednotlivé části struktury na sebe navazují a vymezují vzdělávací obsah a záměry, které si škola sestavila. Do struktury ŠVP patří identifikační údaje, charakteristika školy a školního vzdělávacího programu. Další oddíl je učební plán, na který navazují učební hodnoty a poslední částí struktura je hodnocení žáků a autoevaluace školy.

Identifikační údaje

Nezbytnou součástí identifikačních údajů je název ŠVP, z něhož je zřejmé, že jde o program pro základní vzdělávání a že byl zpracován na základě RVP ZV.

Kromě názvu sem spadá také jméno a adresa školy, jméno ředitele a kontakty na školu, popřípadě na jejího zřizovatele.

Základní verze, ale i případné úpravy dokumentu, které představují větší zásah do vzdělávání žáků, musí být zaevidováno a nesmí chybět datum, od kdy je změna platná.

Charakteristika školy

V tomto oddíle by mělo být jasné, jakým směrem se škola chce ubírat, co může nabídnout, či naopak co v nejbližší době nemůže realizovat a jak se staví k dalšímu svému vývoji.

Měli by se zde objevit všechny podstatné údaje, které nám přiblíží charakter a kvalitu vzdělávání na dané škole.

Charakteristika školního vzdělávacího programu

Zde by měly být uvedeny informace, jakým způsobem si představujeme realizování procesu vzdělávání. Měly bychom se zde dovědět organizaci výuky, realizaci vyučování, klíčových kompetencí, průřezových témat a dalších činností podporujících záměr školy v daném ŠVP. Také jsou zde stanoveny způsoby výuky žáků se speciálními potřebami i žáků mimořádně nadaných.

Učební plány

Učební plán představuje výčet všech vyučovaných předmětů na dané škole, předjímá jejich obsah a rozsah nebo rozvržení do ročníků (vše formou tabulek). Najdeme zde ale i ostatní aktivity, které jsou součástí vzdělávání- lyžařské kurzy, aj. Stanovuje rozdělení předmětů na povinné, volitelné a nepovinné.

Učební osnovy

Tato část struktury je vymezena pro bližší seznámení se všemi vyučovacími předměty, které se na škole vyučují. Na tvorbě osnov by se měli podílet všichni učitelé. Je zde uveden název předmětu a jeho charakteristika. V té je například obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacího předmětu. Dále obsahuje výchovné a vzdělávací strategie nebo popis vzdělávacího obsahu.

Hodnocení žáků a autoevaluace školy

Hodnocení žáků je nedílnou součástí vzdělávacího procesu. Hlavním cílem hodnocení je poskytnout žákovi zpětnou vazbu, díky níž může pracovat na svém zlepšení. Součástí hodnocení by měl být i konkrétní návod, jak by měl žák postupovat, aby odstranil své nedostatky. ŠVP stanovuje některá pravidla pro hodnocení žáka. Sem patří trojí způsob hodnocení- klasifikace, slovní hodnocení nebo kombinace obou způsobů. Dále pak stanovení kritérií hodnocení, která budou při hodnocení využívána.

Poměrně novou záležitostí je vlastní autoevaluace školy. Jejím hlavním cílem je zhodnocení toho, jak ŠVP ZV podporuje práci učitelů, jaké je prostředí, v němž se realizuje výuka apod. Na základě hodnocení jsou vyvozovány kroky, které by měly vést k zefektivnění procesu výuky, zkvalitnění ŠVP ZV a hlavně k utváření klíčových kompetencí.

3 Tělesná kultura

Novotný (2006) v úvodu své knihy píše toto: „*Tělesná kultura je součástí celé kulturní historie lidské společnosti ve všech jejích etapách. Je jedním z charakteristických znaků její úrovně. Od počátku bezprostředně souvisí s jejím hospodářským a politickým životem.*“, dále uvádí, že tělesná kultura je úzce spjata s dějinami mnoha vědních disciplín.

3.1 Historie tělesné kultury ve světě

V této kapitole jsou informace čerpány z Rychetský & Fialová (2000), Kössl, Štumbauer & Waic (2000), Novotný (2006). Nejstarší dochované zmínky o tělesné výchově jsou z Číny a to z roku 2 689 př. n. l., kdy císař Chuang-ti vytvořil Kung-fu, systém léčebné a zdravotní gymnastiky, jehož základem byla prostná cvičení. Čína byla také ve své době výjimečná tím, že k rozvoji tělesné zdatnosti využívala masáže kombinované s akupunkturou. Mohli bychom tedy hovořit o prvním komplexním systému tělesné kultury.

V Indii byla tělesná cvičení propojována s cvičeními dušeními a to v rámci desetiboje, ten se skládal z pěti fyzických disciplín (šerm, zápas, box, skok, plavání) a pěti vědomostních (výklad starých děl, znalost rostlin a zvířat, znalost psaní, gramatiky a matematiky). Bez povšimnutí by neměl zůstat ani systém Jógy.

Tělesná výchova v Egyptě se ubírala jiným směrem než v Asii. Zde byla tělesná zdatnost rozvíjena již u dětí, učily se plavat, skákat, běhat a hrály spoustu pohybových her. V dospělosti přibyl ještě lov a zápas.

Ve všech těchto nejstarších civilizacích bylo běžné, že tělesná cvičení byla určena především mužům. Jiné to bylo na Krétě. Zde byly ženy rovnocennými členy společnosti. Na Krétě byly velice populární nejrůznější slavnosti a ženy se jich často aktivně účastnily, objevovaly se i v cvičení s býky. Mykénská kultura se okolo 13. století př. n. l. přesunula z Kréty do Řecka.

V Řecku se vyvinuly dvě základní linie tělesné výchovy, které byly odvozeny od ekonomického a politického systému každého ze států. Spartánská výchova byla pověstná svou tvrdostí a krutostí. Výchova v tomto militaristickém státě byla založena na tělesných cvičeních a vojenském výcviku. Důležité je zdůraznit, že výchova ve

Spartě byla povinná pro chlapce i dívky ve věku 7- 18 let. Hry a tělesná cvičení tedy byly neodmyslitelnou složkou spartánského systému, ale nevedla ke kultivaci občanů, naopak jejím cílem byla příprava na válku a strádání. Oproti tomu Atény uplatňovaly ideál všestranné a harmonické výchovy, tzv. kalokagathia. Nedostatkem tohoto systému bylo vyřazení dívek z výchovy, byly vychovávány doma a dostalo se jim jen základního vzdělání. Chlapci procházeli tělesnou výchovou od 14 do 18 let a poté nastoupili na povinnou dvouletou vojenskou službu. Pro Řeky byly velice důležité veřejné hry, které se staly neodmyslitelnou součástí této kultury. Dodnes se zachovaly jedny z nich a to Olympijské hry.

Římská expanze zapříčinila zánik vyspělé řecké tělesné kultury. Pro svou obrovskou rozlohu se v Římské říši uplatnila opět účelová militarizace tělesné výchovy.

Neměli bychom také zapomínat na území Jižní Ameriky. K tělesné kultuře zde patřil neodmyslitelně míč. Většina indiánských kmenů se bavila hrami s míčem i bez něj. Tyto hry jsou předchůdci dnešního basketbalu, fotbalu, tenisu aj. Letící míč v těchto kulturách byl spatřován jako symbol pohybujícího se slunce.

Ve středověké společnosti dochází díky působení křesťanské církve ke značnému úpadku tělesné výchovy. Na venkově tělesná výchova vycházela z přirozených pohybů a zábavných aktivit, byly jimi především běh, míčové hry a tanec. Ve městech měla tělesná cvičení podobu her, běhu, skoků, vzpírání aj. Zajímavé bylo, že některých her se mohly účastnit i ženy. Jediní rytíři měli od dětství povinnou tělesnou přípravu. Rytíři museli ovládat šest fyzických disciplín (jízda na koni, lukostřelba, zápas, šerm, lov, plavání), šachy a přednes textů a písní. K testování dovedností rytíře sloužili turnaje.

V době humanismu se Evropa opět vrací k ideálu kalokagathia. Nejoblíbenější aktivitou byly míčové hry. Začala obnova výchovy mládeže. V této době již vycházejí první knihy, vyzdvihující tělesná cvičení. Do škol začala postupně pronikat také tělesná výchova, to ale zbrzdila třicetiletá válka. Ta také zapříčinila vojenský význam tělesné výchovy.

Doba raného novověku požadovala vzdělané a současně fyzicky zdatné a energické muže. Tělesná výchova se opět vracela do škol a procházela obměnami. Osvícenci ji brali jako nezbytnou součást svých vzdělávacích a výchovných směrů. Po celé Evropě začaly vznikat nejrůznější tělovýchovné systémy, jako například německý Turnérský či švédský Lingův. Turnérské hnutí vzniklo na počátku 19. století a šlo

především o veřejná cvičení, při nichž se posilovalo občanské sebevědomí a podporoval nacionalismus. Toto hnutí postupem času nabíralo spíše politický směr. Oproti tomu švédský systém byl založen na gymnastice a jeho tvůrce P. H. Ling jako první prosazoval názor, že tělesná výchova má být založena na dobré znalosti stavby lidského těla a činnosti jeho orgánů.

Na přelomu 19. a 20. století již v Evropě dochází k jakési demokratizaci přístupu občanů k tělesné výchově. Napřed byla Anglie, ve které se sport stal velice populárním především mezi studenty. Již od 18. století zde vznikaly sportovní kluby.

V globálním pojetí začal být sport v 19. století prostředkem mezinárodního styku. Na přelomu 19. a 20. století se sport začal stávat zdrojem příjmů, vznikaly první mezinárodní sportovní federace.

3.2 Školní tělesná výchova ve světě

Úpadek antického výchovného systému zapříčinil vynechání tělesných cvičení ve vzdělávání mládeže. Pokrok v této oblasti přineslo až osvícenství a to především v Anglii. Společnost ovšem tuto tendenci přijala rozporuplně. Pohybové aktivity ruku v ruce s novými vědeckými poznatky přispívali k ateizaci společnosti. Církev se proto zasloužila o velké omezení, někde i úplné zrušení tělesné výchovy (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Švýcar J. H. Pestalozzi se významně zasloužil o znovuzavedení tělesné výchovy do škol, došlo k tomu na přelomu 18. a 19. století. Pestalozzi prosazoval tělesnou výchovu ve svých výchovných ústavech po celý život. Vývoj pedagogiky postupně ovlivnil v celé Evropě. První zemí, která zavedla tělesnou výchovu mezi své povinné předměty, bylo Dánsko, stalo se tak v roce 1814. Brzy na to Dánsko následovaly i ostatní země Evropy. Největší rozkvět tělesné výchovy přišel až po první světové válce. Do výuky se začalo řadit plavání, pobyty v přírodě, gymnastika a dokonce i lyžování. Ve třicátých letech v Německu dokonce hodinová dotace tělesné výchovy převyšovala všechny ostatní předměty, ovšem cvičení byla pouze v duchu přípravy na válku. Smutné je to, že i ve dvacátém století tělesná výchova dívek podstatně zaostávala za výchovou chlapců (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Sport na středních a vysokých školách, zaznamenal značný rozmach především v meziválečném období. Roku 1923 se uskutečnily první Světové sportovní hry. Po druhé světové válce se světové studentské hnutí rozdělilo na dvě uskupení, ale v roce 1957 se obě strany spojily pod společnou Mezinárodní federací univerzitního sportu (FISU), v dnešní době tato sportovní klání známe pod názvem Univerziády (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

3.3 Tělesná kultura v českých zemích

Díky tereziánské a josefínské reformě došlo k postupnému zavádění povinné školní docházky pro všechny děti od 6 do 12 let. Školní reforma dokonce doporučovala tělesná cvičení jako součást výchovy a podporovala budování hřišť. Učitelé, kteří chtěli těchto doporučení využít, se setkávali s nepochopením a odporem, především z řad představitelů katolické církve. Proto začaly vznikat soukromé tzv. ortopedické ústavy, kde se začal tělocvik šířit. Dokonce u nás vznikl ústav, kde byli vychováváni budoucí učitelé tělocviku, jako prvním se jím stal Jan Malypetr (1848). Ten společně s našimi nejvýznamnějšími lingvisty, K. J. Erbenem, F. L. Čelakovským a J. E. Purkyněm, vytvořil první české tělocvičné názvosloví. Malypetr má velké zásluhy na vzniku naší tělesné výchovy (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Důležitým mezníkem ve vývoji české tělovýchovy byl rok 1862, kdy vznikl Sokol Pražský. Jeho zakladateli byli pánové J. Fügner, PhDr. M. Tyrš, A. Hájek a další české osobnosti. Vrcholem Tyršova snažení bylo uskutečnění 1. sokolského sletu v roce 1882, který odstartoval tradici těchto hromadných cvičení. V roce 1884 měl Sokol 137 jednotek a 17,5 tisíc členů (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Po vzoru Sokola vznikaly také další tělovýchovné organizace, jednou z nich byl i Orel (1908). Ten vznikl z důvodu nárůstu ateistů v druhé polovině 19. století. Právě Orel měl za úkol získat zpět ztracené ovečky, které se vzdávaly víry z důvodů neúměrného vlivu církve na veřejný život. Orel svým zaměřením vycházel ze sokolské soustavy. I tato organizace pořádala své zemské slety (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Koncem 19. století u nás začaly vznikat první sportovní kluby, byl to například veslařský, bruslařský, cyklistický aj. Velice významný byl rok 1899, kdy vznikl Český olympijský výbor (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006)

V roce 1920 vznikl Poradní sbor pro tělesnou výchovu, jehož hlavním úkolem bylo vypracování agendy o stavu tělesné výchovy pro ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. Vláda schválila nové zákony o podpoře TV a sportu, zavedla povinné vzdělávání učitelů tělesné výchovy a cvičitelů. Velkým krokem pro podporu tělesné kultury u nás bylo postavení sportovního areálu na Strahově. Koncem třicátých let se opět zvyšoval zájem o tělovýchovu, zvláště pak o brannou výchovu, z důvodu hrozícího válečného nebezpečí z Německa (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Během okupace německá strana nabízela Čechům sportovní styky, ovšem všechny tyto nabídky byly českou stranou ignorovány. V roce 1940 byl sportovcům u nás zakázán mezinárodní styk a o dva roky později Němci zapojili do tzv. převýchovy mládeže tělesnou výchovu s mnoha brannými prvky. K vedení byli pověřeni čeští cvičitelé, kteří ale tuto činnost sabotovali (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Po válce se objevily snahy o sjednocení všech sportovních a tělovýchovných organizací dohromady. Proti tomu se nejostřeji postavil Orel a Československý fotbalový svaz. I přes značný odpor KSČ (Komunistická strana Československa) v roce 1946 vznikl Československý tělovýchovný svaz, pod který spadaly všechny tělovýchovné a sportovní organizace (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Ovšem v únoru 1948 dostala věc opačný směr. Komunisté si prosadili, že jedinou tělovýchovnou institucí bude Sokol a že pod ním se budou sdružovat všechny ostatní organizace. Ke změnám došlo i v oblasti vzdělávání, v roce 1948 bylo na vysokých školách pedagogických zavedeno vzdělávání učitelů tělesné výchovy (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Na tradici sokolských sletů navázaly od roku 1955 Spartakiády, které byly prezentací státní tělesné kultury. Ty se konaly každých 5 let, až na jedinou výjimku, kterou byl rok 1970. Byla zrušena z obavy, že by se mohla zvrhnout v protirežimní

demonstraci. Fungování systému tělesné kultury převzala v roce 1957 nově vzniklá organizace Československý svaz tělesné výchovy. V uvolněné době šedesátých let probíhaly snahy o obnovu původních organizací, ty ale zkrachovaly vpádem vojsk Varšavské smlouvy. V této době také vzniklo Ministerstvo mládeže a sportu (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

K propagaci tělesné výchovy byly pořádány akce jako sportovní hry mládeže, zavedení masové turistiky aj. Po neúspěšných vystoupeních našich reprezentantů na OH začala v sedmdesátých letech vznikat střediska vrcholového sportu, která měla zajistit úspěšnější budoucnost (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Po Sametové revoluci došlo k reorganizaci struktury československé tělesné výchovy. Sloučené tělovýchovné a sportovní organizace se opět osamostatňovaly. Sport a tělovýchova je dnes pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (Rychetský & Fialová, 2000; Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

3.4 Historie školní tělesné výchovy v českých zemích

I přes tereziánský školní řád, doporučující tělesná cvičení a budování hřišť, byla do poloviny devatenáctého století nepovinná tělesná výchova zavedena jen asi ve třetině škol na českém území (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Důležitým krokem ke zkvalitnění tělesné výchovy byl učiněn v roce 1867, kdy moc nad školstvím přešla z církve na stát. Stát i armáda měly po prohrané válce s Pruskem zájem o zavedení tělesné výchovy a tak v roce 1869 vyšel zákon, který zavedl dvě povinné hodiny tělocviku týdně. Týkalo se to některých obecných a měšťanských škol, učitelských ústavů a postupně i reálných gymnázií. I přes zavedení tohoto zákona došlo k největšímu zavádění TV až v letech 1900- 1910 (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Jako velký problém se ukázalo vzdělávání učitelů tělesné výchovy. Od roku 1870 museli kandidáti na post tělocvikáře skládat teoretické i praktické zkoušky, za jejímž účelem byly postupně zřízeny tři komise. Pro škodu věci se ukázalo, že komise nebyly řešením, protože neexistoval žádný přípravný kurz, který by úroveň učitelů zvýšil. To se ale v roce 1871 změnilo, byly zřizovány dvouleté vzdělávací kurzy pro budoucí učitele

tělesné výchovy. Ženy učitelky se na zkoušky také mohly hlásit, ale nesměly navštěvovat kurzy. To se naštěstí v roce 1911 změnilo – pro ženy byly zřízeny jednoroční kurzy a o pár let nato i dvouleté (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006)

V nově vzniklém Československu byl systém vzdělávání převážnou měrou převzat od starého režimu a spadal do pravomocí ministerstva školství a národní osvěty. V roce 1922 byl přijat tzv. malý školský zákon, který především sjednocoval povinnou školní docházku na osm let. Od poloviny dvacátých let do poloviny let třicátých docházelo k zavádění nových tzv. Tyršových osnov. Díky nim byla výuka rozšířena o cvičení venku, plavání, bruslení, sáňkování a lyžování a sportovní hry. Velkou brzdou ve zlepšování tělesné výchovy bylo materiální vybavení škol, například v roce 1927 mělo vlastní tělocvičnu pouhých 11 % škol (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Co se týče přípravy učitelů tělesné výchovy, ta i nadále zaostávala. Až do roku 1935 se po učitelích nevyžadovaly žádné odborné speciální zkoušky, svou kvalifikaci si mohli zvyšovat pouze návštěvou dobrovolných kurzů. Již rok na to byly osmismestrové kurzy, kde byla vedle praktické části /hry, úpoly, skauting aj.) poprvé i část teoretická, ta obsahovala například metodiku, historii, dietetiku, hygienu, technologii prostor a nářadí aj. (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

Bezprostředně po válce byla tělesná výchova zavedena jako povinný předmět na všech školách v Československu. O tři roky později již byly do škol zaváděny zájmové kroužky a lyžařské kurzy. Další změny přišly s novým školním zákonem z roku 1953. Tělesnou výchovu značně ovlivnilo zavedení povinných nácviků na spartakiády. Prioritou byly právě tyto nácviky a rozvoj dalších dovedností byl značně omezen. V roce 1960 byly zavedeny nové Jednotné osnovy TV, které ovšem plně nevyhovovaly, byly několikrát modernizovány, až roku 1976 dostaly potřebnou podobu. Ovšem největší změny přinesly osnovy z počátku devadesátých let, ve kterých byla tělesná výchova pojata z hlediska skutečného plnění svých cílů. Tento komplexní přístup je i nadále upřednostňován ve školních vzdělávacích programech (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

I vzdělávání budoucích učitelů tělesné výchovy prošlo několika změnami. Po republice začaly vznikat Vysoké školy pedagogické. V roce 1953 byl zřízen Institut

tělesné výchovy a sportu, který byl o osm let později přejmenován na Fakultu tělesné výchovy a sportu (Kössl, Štumbauer & Waic, 2000; Novotný, 2006).

3.5 Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a zdraví

Tělesná výchova dle RVP patří do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví.

Podle Jeřábka (2007b) je duševní i tělesné zdraví je ovlivňováno vlivy okolo nás, ať přímými či nepřímými. Zdraví ovlivňuje v mnoha směrech život a rozvoj člověka. Péče o zdraví, jeho rozvoj a ochrana se v dnešní době svátá jednou z hlavních složek základního vzdělávání.

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví poskytuje žákům podněty, díky kterým mohou kladně ovlivnit svůj zdravotní stav. Díky těmto poznatkům žáci poznávají hodnotu zdraví a chápou důležitost prevence. Žáci poznávají správné fungování svého těla, seznamují se s nejrůznějším nebezpečím, ohrožující jejich zdraví a v neposlední řadě s chováním a zásadami, kterými se ohrožení zdraví vyvarují (Jeřábek, 2007b).

Učitelé mají v této oblasti velkou zodpovědnost, protože právě oni se během celého svého pracovního života musí ukazovat žákům v souladu s tímto pojetím ochrany zdraví. Musí na žáky působit takovou měrou, aby si již na ZŠ zažili pozitivní vztah k péči a ochraně zdraví (Jeřábek, 2007b).

Jeřábek (2007b) vzdělávací oblast Člověk a zdraví dělí do dvou vzdělávacích oborů Výchova ke zdraví a Tělesná výchova.

Cíle vzdělávací oblasti Člověk a zdraví

Jako každá vzdělávací oblast i tato směřuje k utváření a rozvoji klíčových kompetencí žáků. Tato vzdělávací oblast má za úkol pochopení hodnoty zdraví, měli by chápat, že zdraví je hlavní komponentou tělesné, duševní i sociální pohody. Uvědomit si, co našemu zdraví prospívá a naopak, co našemu zdraví škodí a ohrožuje ho. Žáci by si měli odnést alespoň základní informace, které ovlivní jejich zdraví v denním režimu. Do této oblasti také patří výchova k dobrým mezilidským vztahům se základními etickými a morálními postoji. Děti by měly chápat, že na dobrém zdraví, fyzické a duševní pohodě stojí základy jejich spokojeného budoucího života (Jeřábek, 2007b).

3.5.1 Vzdělávací obor tělesná výchova

Tělesná výchova představuje nejdůležitější formu pohybového učení a pohybové kultivace žáků.

Mají příležitost osvojit si nové pohybové dovednosti a těch i dále využívat. Učí se spolupráci, rychlému rozhodování, organizaci nebo se učí odpovědnosti za své i cizí zdraví. Díky tělesné výchově žáci poznávají vlastní pohybové možnosti a zájmy a také zde dochází k poznání účinků pohybu na tělesnou, duševní a sociální pohodu. Učí se také pracovat s pohybovými omezeními, rozumět jim a především je respektovat u sebe i u jiných. Pohybové vzdělání postupuje od spontánního pohybu k řízené pohybové činnosti. Žáci jsou během tělesné výchovy seznamováni s nejrůznějšími pohybovými činnostmi, kterých mohou během svého života aktivně využít k rozvoji své zdatnosti, udržení a rozvoji svého zdraví. Zde mají důležitou úlohu učitelé tělesné výchovy, kteří by měli cvičence vést ke správnému provedení pohybů. Své pokroky by žáci měli sami pocítovat a právě tento pocit je cestou k utvrzení kladného vztahu k pohybu a sportu všeobecně (Jeřábek, 1996).

Podle Jeřábka (2007b) se na prvním stupni od žáků očekává především včlenění pohybových činností do svého života. Měli by získat základní pravidla o bezpečném chování a adekvátně reagovat na případné úrazy své nebo spolužáků. Také by měli chápat jednání v duchu fair – play a dodržování pravidel her a soutěží. V očekávaných výstupech by měli ukázat schopnost týmové spolupráce, reagovat na základní povely a pokyny, zvládnout základní pohybové dovednosti, ale především by měli ukázat snahu a vůli se zlepšovat.

V učivu, které má za úkol zlepšovat pohybové dovednosti, se děti na prvním stupni seznamují nejen s pohybovými hrami či plaváním, ale již i s průpravnými úpoly nebo základy atletiky, sportovních her a gymnastiky (Jeřábek, 2007b).

Na druhém stupni se od žáků v rámci činnosti ovlivňující zdraví požaduje, aktivní přístup a snaha stále zlepšovat svou tělesnou zdatnost. Měli by vědět o škodlivosti drog a jiných látkách škodících zdraví. Žáci už jsou schopni předvídat možná nebezpečí, která hrozí na nejrůznějších sportovištích, a proto by měli být schopni přizpůsobit své chování prostředí, kde se nachází. Žáci jsou seznamováni se zdravotně zaměřenými

cvičeními, které kromě prevence a korekce svalových dysbalancí, rozvíjí zdravotně orientovanou zdatnost. Dále žáci na druhém stupni musí již zvládnout použít osvojené pohybové dovednosti ve hře a soutěžích. Měli by již být schopni samostatně posuzovat provedení pohybových činností, označit nedostatky, popřípadě i přijít na jejich možné příčiny. Učiva rozvíjející pohybové dovednosti je velké množství, od pohybových her, přes gymnastiku, turistiku po lyžování, snowboarding či bruslení (Jeřábek, 2007b).

Studenti by po absolvování základní školy měli být schopni užívat sportovní názvosloví, zorganizovat jednodušší turnaje a závody a v neposlední řadě by měli znát olympijské myšlenky a řídit se jimi (Jeřábek, 2007b).

3.5.2 Vzdělávací obor zdravotní tělesná výchova

Podle Jeřábka (2007b) je součástí TV také zdravotní tělesná výchova, jejímž úkolem je odhalení různých zdravotních problémů či oslabení a jejich následná korekce. Zdravotní tělesnou výchovou jsou označována vyrovnávací cvičení, která jsou prováděna během hodin tělesné výchovy.

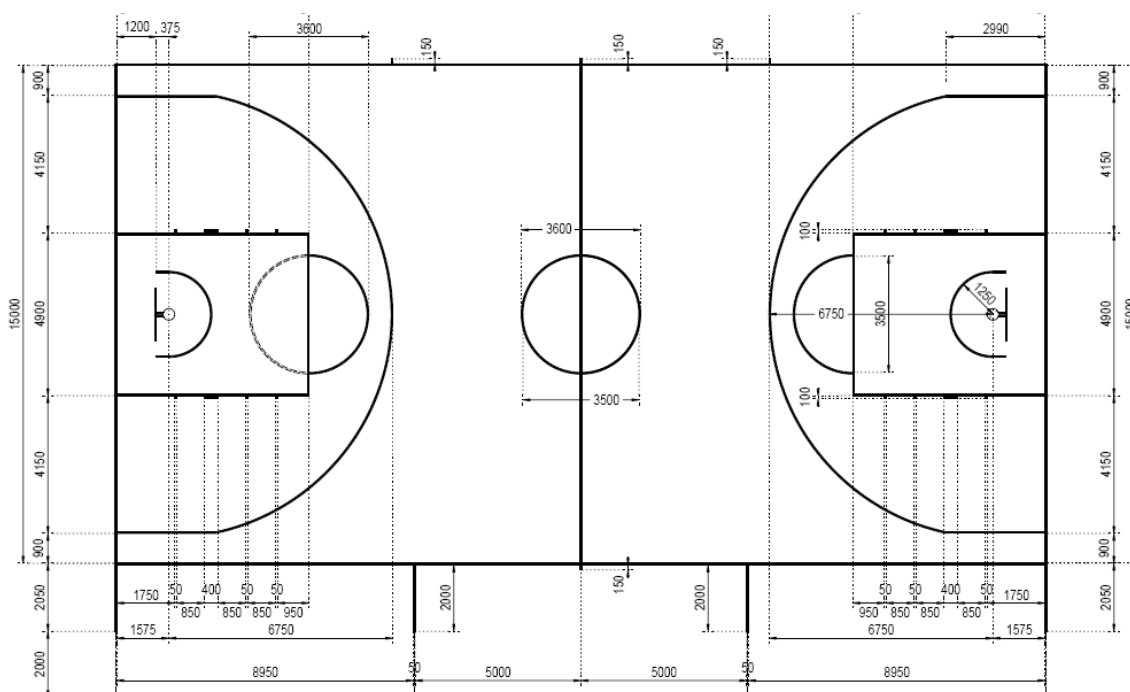
Na prvním i druhém stupni je její zaměření až na malé výjimky stejné žáci by si měly osvojit správné držení těla v různých polohách a naučit se speciální cvičení, která souvisí s vlastním oslabením. Tato cvičení by děti měly samostatně zařazovat do svého pohybového režimu. Systém speciálních cvičení je shodný na 1. i na 2. stupni. Tato cvičení jsou rozdělena do tří skupin Oslabení podpůrně pohybového systému, Oslabení vnitřních orgánů a Oslabení smyslových a nervových funkcí (Jeřábek, 2007b).

4 Basketbal

Basketbal, tak jak ho známe dnes, je kolektivní hra, která patří mezi nejrozšířenější sporty na světě. V této hře se dva týmy o pěti hráčích snaží získat co nejvíce bodů vstřelováním míče do basketbalového koše a účelnou obranou zabránit hráčům soupeře získat míč nebo dosáhnout koše. Vítězem se stává družstvo, které získalo na konci hrací doby větší počet bodů (Dobrá, 1988).

Hřiště má tvar obdélníku o rozměrech 28 x 15m, je rozděleno na dvě poloviny. Koše jsou ve výšce 3,05 m. Na hřišti rozlišujeme dvoubodové a třibodové území, koš ze třibodového území je za tři body a koš z dvoubodového území má hodnotu bodů dvou /Obrázek 2/.

Obrázek 2 - Basketbalové hřiště.

Zdroj: ČBF (2010).

4.1 Historie basketbalu ve světě

Podle archeologických objevů se již v sedmém století hrála na území Májů a Aztéků hra podobná dnešnímu basketbalu. Byla součástí náboženských obřadů a jejím

cílem bylo prohodit míč kamenným kruhem, který byl cca 10 metrů nad zemí (Hermann, 1957).

Novodobý basketbal vymyslel pro své pedagogické potřeby americký profesor tělesné výchovy, James Naismith, v roce 1891 na springfieldské univerzitě. Naismith vycházel z potřeby, zaujmout studenty bezpečnou, zajímavou a intenzivní činností, která se dala provozovat také v tělocvičně během zimní výuky. Při vymýšlení se nechal inspirovat nejzajímavějšími vlastnostmi známých sportovních her i drobnými pohybovými hrami a stanovil základní etické a didaktické principy, které hra měla splňovat: vyloučení surovostí a tvrdých zákroků, podněcování smyslu pro spolupráci a snadné zvládnutí základního nácviku (Petera & Kolář, 1998; Mrázek & Dobrý, 1955).

Určil proto, že se při hře nesmí běhat s míčem v ruce, že míč bude na tehdejší poměry poměrně větší, což mělo pomoci snadnější ovladatelnosti, každý hráč na hřišti má mít stejnou šanci do hry zasáhnout a skórovat a že koš bude horizontálně položený ve výšce z toho důvodu, že bude důležitější jemná koordinace pohybů než síla. Zajímavé je, že v prvních letech se basketbal hrál v 9 hráčích, poté bylo umožněno hrát o devíti nebo pěti hráčích. Tyto zásady byly stavebním kamenem pro utvoření prvních třinácti pravidel, která byla v roce 1892 otištěna ve školním časopise Triangl (Petera & Kolář, 1998; Mrázek & Dobrý, 1955).

Basketbal se nejprve rozšířil do Kanady a teprve na přelomu 19. a 20. století dále do Střední a Jižní Ameriky. Poté se s novou hrou seznámili v Japonsku, Číně a Filipínách, dále se košíková dostala do Evropy, kde se začala významněji šířit až po první světové válce (Mrázek & Dobrý, 1955).

Mezníkem byl rok 1904, kdy proběhl jako ukázka basketbalový turnaj pěti oddílových družstev, na Olympijských hrách v Saint Luis. Rok po první světové válce se v Paříži konal první mezinárodní turnaj mužských basketbalových družstev (vítězem se stali Američané). Po uznání FIBA byl roku 1936 basketbal poprvé zařazen do programu OH v Berlíně. Turnaje se tehdy účastnilo 21 reprezentačních družstev. Ženský basketbal měl na OH svou premiéru až v roce 1976. Od roku 1992 můžeme na OH vidět nejlepší hráče světa, v tomto roce totiž FIBA povolila starty profesionálním hráčům (Hermann, 1957; Velenský & Kaprálek, 2010)

4.2 Basketbal v českých zemích

Za první basketbalovou vlašťovku u nás můžeme považovat první veřejné utkání, uspořádané učitelem Jaroslavem Kasárkem, u příležitosti slavnosti školní mládeže ve Vysokém Mýtě v roce 1897. O rok později byla hra popsána v časopise Sokol. I přes tyto pokusy se košíková na našem území rozšířila až po první světové válce. V roce 1919 bylo v Praze sehráno první oficiální utkání mezi družstvy lehkých atletů. V roce 1921 vznikl Český volleybalový a basketbalový svaz, a již rok na to se uskutečnilo první mezinárodní vystoupení českých basketbalistek (Dobrá & Velenský 1980; Hermann, 1957).

Až rok 1928 znamenal skutečný rozmach této hry u nás. Začala vznikat vysokoškolská družstva (Strakovka, Marathon), sokolská družstva (např. Sokol Pražský, Sokol Dejvice či Žižkov) a dokonce již družstva sportovní (např. SK Kladno). V roce 1929 – 1930 byla vypsána také první přebornická soutěž – mistrovství Prahy, které bylo později změněno na mistrovství Čech a v roce 1933 na mistrovství Československé republiky. K masovému rozšíření u nás došlo v roce 1934, kdy byla podepsána dohoda mezi svazem a Československou obcí sokolskou. Největší rozmach košíkové u nás nastal počátkem padesátých let, kdy se košíková stala součástí tělesné výchovy (Dobrá & Velenský 1980; Hermann, 1957).

4.3 Novodobý basketbal

Nykodým (2006) o novodobém basketbalu píše, že v dnešní době patří mezi nejrozšířenější a nejpopulárnější sporty na světě. K jeho zkvalitnění přispělo především otevření hranic a následný volný přesun hráčů po celém světě. Obliba této hry stále stoupá. Patří mezi nejfrekventovanější sportovní aktivity ve školní tělesné výchově (v posledních letech jí snad konkuruje jen florbal). O basketbalu můžeme říci, že je jednou z nejprogresivnějších her vůbec.

Současný vývoj nejvíce ovlivňují tři odlišné větve světového basketbalu, jsou jimi evropský basketbal (FIBA), americký univerzitní basketbal (NCAA) a americká profesionální soutěž (NBA). Evropský basketbal se od amerického pojetí hry liší především týmovým duchem. Evropské týmy staví na sehrané spolupráci nejen v útoku, ale i v obranné části. Na rozdíl od týmů NBA, které jsou velkou přehlídkou

individuálních herních dovedností hráčů. Americký profesionální basketbal vyniká svou dynamikou a relativní jednoduchostí v útoku. O univerzitní zámořské lize lze tvrdit, že je teoretickým skvostem. Nic v této soutěži není náhodné, všechny akce a hráčské projevy jsou výsledkem dokonale zvládnuté teorie hry a nekompromisnímu přístupu k podrobnostem. Právě z této soutěže přichází do profesionálních seniorských soutěží velké množství novinek z oblasti herních systémů (Nykodým, 2006).

4.4 Další formy basketbalu

Krása basketbalu tkví v tom, že má i více forem a tím se přibližuje většímu množství lidí, třeba i těm s tělesným postižením. Mezi tyto další varianty basketbalu řadíme basketbal vozičkářů, streetbal a minibasketbal. Z toho důvodu, že se v této práci věnujeme především basketbalu na základních školách, blíže si přiblížíme jen streetbal a minibasketbal.

Streetbal

Streetbal bychom mohli charakterizovat jako levný sport pro mladé. Vznikl v 80. letech minulého století v USA. K provozování tohoto sportu postačí jeden balon, jeden koš a dvě družstva (většinou tři na tři) nebo jednotlivci a hřiště o rozměrech 10 x 10m. Pravidla vychází z pravidel klasického basketbalu, liší se jen způsob bodování, hrací doba, pravidlo, že osobní chyby hlásí sám faulující a po zisku míče se vždy musí začínat zpoza trojkové čáry. Jediné soutěže probíhají formou turnajů, které jsou často pod záštitou některé ze světových firem např. Adidas Streetbal Challenge, Nike Cup či Coca-cola Cup. V České republice již existuje streetbalová federace (Nykodým, 2006).

Minibasketbal

Tato forma basketbalu je určena pro začínající basketbalisty. Má upravená pravidla a je určen pro děti od 8 – 12. Od basketbalu se liší např. výškou koše (260 cm nad zemí), menšími a lehčími míči, délkou utkání a neplatností tříbodového koše. Minibasketbal vznikl v USA v roce 1951, první MS proběhlo v letech 1967 – 1968. U nás první turnaj proběhl v roce 1967 v Praze. Od vzniku první komise minibasketbalu (1968) se hrají pravidelné celosvětové soutěže (Nykodým, 2006).

4.5 Vybrané basketbalové federace

FIBA

Sdružení bylo založeno v Ženevě 18. června 1932 a tři roky poté byl basketbal oficiálně uznán MOV. Původní název organizace byl Fédération Internationale de Basketball Amateur. Osmi zakládajícími členy byly Argentina, Československo, Řecko, Itálie, Lotyšsko, Portugalsko, Rumunsko a Švýcarsko.

Rok 1989 byl významný pro profesionální hráče. Ti se od tohoto roku mohli účastnit vrcholných mezinárodních utkání (MS, OH), jejich účastníky byli do té doby pouze amatéři. V tomto roce se organizace přejmenovala na Fédération Internationale de Basketball, ale FIBA se udržela jako zkratka (FIBA).

FIBA je rozdělena do pěti zón evropská, africká, asijská, americká a zóna oceánie (FIBA, 2007)

ČBF

V roce 1946 byl založen samostatný Československý basketbalový svaz, jehož prvním předsedou se stal F. M. Marek. V dnešní době je ČBF rozdělena na správní složky podle krajů v republice. Nejvyšší mužskou soutěží u nás je Mattoni NBL, ve které je dvanáct družstev. Nejúspěšnějším z nich je ČEZ Basketball Nymburk, vítěz posledních šesti ročníků naší nejvyšší basketbalové soutěže. V ženské extralize Excelsior ŽBL je v české historii nejúspěšnějším týmem Frisco Sika Brno, který nepřetržitě vítězí od roku 1996.

NBA

NBA je nejpopulárnější a nejkvalitnější národní liga na světě. První „zápas za peníze“ proběhl již v roce 1896 v Trentonu v New Jersey, ale to ještě z daleka nemluvíme o době, kdy NBA vznikla. Tato asociace byla založena 6. června roku 1946 v New Yorku. Pro velkou rozlohu USA se NBA dělí na Západní a Východní konferenci, celkově v je v této lize třicet týmů. Ve finálovém utkání se střetnou vítězné

týmy z obou konferencí. Historicky nejúspěšnějším družstvem je Boston Celtics (Peters & Kolář, 1998).

4.6 Největší české reprezentační úspěchy

Největším úspěchem mužské reprezentace na OH bylo 5. místo, kterého dosáhli v roce 1960. Naposledy jsme se OH účastnili v roce 1980. Reprezentantky se v roce 2004 umístily na 5. místě a na dalších OH na 7. místě (ČBF 2009).

Hned z několika MS si naše mužská reprezentace odvezla cenné kovy, ale všechny tyto úspěchy spadají do období Československa. Ženská reprezentace také získávala za dob minulého režimu několik medailí, ale největším úspěchem bylo získání druhého místa na loňském MS, které se konalo v naší republice (ČBF, 2009).

I na ME v historii České republiky byly reprezentantky úspěšnější, v roce 2003 se umístily na druhém místě a na následujícím šampionátu na dokonce na místě prvním (ČBF, 2009).

4.7 Sportovní hry a basketbal v rámci tělesné výchovy

Sportovní hry

Basketbal je v rámci tělesné výchovy řazen do kategorie sportovní hry. Ty jako celek mají ve školní tělesné výchově své nepostradatelné místo. Hlavní důvod se nabízí péče o tělesnou kondici a rozvoj tělesné zdatnosti. Ale nejde zde jen o fyzickou stránku žáků. Sportovní hry jsou nepostradatelnou pomůckou ke správnému psychickému a sociálnímu rozvoji dětí. Tři složky, které činní sportovní hry odlišnými od jiných sportovních odvětví jsou rovina komunikační, emoční a vztahová (Dobrá, 1988; Dobrá, 2010).

U všech sportů je velice důležitá verbální komunikace, ať jde o povzbuzování trenérů hráče nebo hráčů mezi sebou. Ovšem u sportovních her se velice často používá také nonverbální komunikace. Děti se tento druh komunikace učí při percepci zpráv a signálů obsažených v pohybech a chování spoluhráčů či protihráčů, například u basketbalu je tato složka komunikace poměrně zásadní. Zapojováním sportovních her do tělesné výchovy se děti učí správně interpretovat signály nonverbální komunikace.

Jako příklad můžeme uvést situaci, kdy hráč s míčem vybízí pohledem svého spoluhráče k rychlému seběhnutí ke koši, po kterém dostává přihrávku a střílí na koš. Jiným příkladem může být gesto, kdy driblující hráč ukáže na svého obránce a tím si říká o clonu (Dobrá, 1988, Dobrá, 2010).

Z hlediska emocí je sportovní utkání možností, kdy žáci mohou projevit pozitivní i negativní emoce, které se u nich během školního dne nashromačily. Toto projevování emocí je také důležitý signál pro učitele, kteří mohou poznat vlastnosti svých svěřenců a předejít tak možným budoucím konfliktům, vzniklým ze špatného sebeovládání žáka (Dobrá, 1988).

Hráči během hry posilují také vzájemné vztahy a není také neobvyklé, že vznikají vztahy nové. Reakce na spoluhráčův i vlastní výkon či ocenění spolupráce je u dětí školního věku důležitá. Sportovní hry dávají žákům příležitost, aby se ukázaly také v jiném světle než ve školní lavici. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že z osamělého a zakřiknutého žáka se během jednoho vydařeného sportovního zápasu stal plnohodnotný člen třídy (Dobrá, 1988).

V souvislosti se vztahovou složkou se můžeme setkat s pojmem sociometrická činnost, ta plně podtrhává specifické charakteristiky sportovních her. Dobrá (1988) ji definuje takto: „Je takto pojmenovaná herní činnost jednotlivce, neboť se jejím prostřednictvím uskutečňuje komunikace mezi hráči a realizuje se vztahová dimenze.“ (Dobrá, 2010)

Basketbal

Basketbal díky své fyzické ale i psychické náročnosti zaujímá v tělesné výchově důležité místo, je jednou z nejdůležitějších sportovních her, které jsou ve školních osnovách. Basketbal je prospěšný z výchovného a zdravotního hlediska (Dobrá & Velenský, 1965; Trnavský et al, 1992).

Pro výchovný cíl jsou klíčové dvě hlavní myšlenky hry- absence agresivity, úmyslných a zákeřných zákroků mezi hráči a kolektivní pojetí hry. Otázku agresivity se snaží podpořit především pravidlo pěti osobních chyb. V žádné sportovní hře se nevyvarujeme faulů, ale v basketbale si na zákroky, které nepovolují pravidla, musíme dávat pozor. Basketbal je jednou z mála her, kde je obzvláště pamatováno na zákeřné a chtěné fauly, které často končí úrazem. Tyto prohřešky ošetrují pravidla o technických

a úmyslných chybách. Tato tři pravidla jsou hlavním prostředkem k udržení žádoucího chování hráčů. Ke kolektivnímu pojetí hry přispívají například pravidla o krocích a driblinku. Ta omezují pohyb hráčů s míčem a nutí jejich spoluhráče k aktivní pomoci v nesnázích (Dobrá & Velenský, 1965; Trnavský et al 1992).

Basketbal je hra, ve které se střídá intenzita pohybu s rychlou reakcí. Hráči neustále mění směr pohybu a rychlost. Hráč musí téměř celou dobu, kdy je na hřišti co nejrychleji a nejefektivněji reagovat na dění kolem sebe. Hra je plná rozdílných herních činností a situací, ty jsou příčinou neustálých změn a pohybu ve hře, což má pro žáky větší přínos než sporty s cyklickými pohyby (Dobrá & Velenský 1965).

Košíková je charakteristická svým rychlým spádem, často se přechází z útoku do obrany a naopak. Přičemž se do většiny akcí zapojí všech pět hráčů. Některé výzkumy poukazují na velmi vysoké zatížení během zápasu, či tréninku. To basketbal řadí v namáhavosti na přední místa žebříčku, na kterých jsou v rámci tělesné výchovy ještě fotbal (venkovní) a florbal (Dobrá & Velenský, 1965; Trnavský et al, 1992).

Basketbal není přínosný jen z hlediska posilování fyzické kondice. Díky intenzivnímu pohybu až deseti hráčů na poměrně malém prostoru, kde se každý musí zorientovat a rychle reagovat na hru soupeře se tříbí orientace a rychlá reakce hráčů. Proto také není velké překvapení, že vědecké výzkumy prokazují, že basketbal zdokonaluje funkci zrakového analyzátoru a zejména pak rozšiřuje zorné pole (Dobrá & Velenský, 1965; Trnavský et al, 1992).

Z fyziologického hlediska je tato hra velikým přínosem pro rozvoj základních pohybových vlastností, kterými jsou rychlost, síla, vytrvalost i obratnost. Rozvíjena je zejména rychlostní vytrvalost a vytrvalost. Je to díky neustálému měnění tempa hry (a to i při tělesné výchově) a její délce trvání. Basketbal ovlivňuje rozvoj síly především dolních končetin. Důležité je zde zmínit i posilování malých svalů zápěstí, které jsou často opomíjené (Dobrá & Velenský, 1965).

Basketbal je náročnou hrou i z pohledu psychologického. V této hře je kladen důraz na detail, všechny pohyby musí být co nejpresnější- přihrávka, střelba, driblink. Hra klade velké nároky na psychický stav hráče, jeho vnímání, myšlení a usuzování. Na takto malém prostoru musí hráč předvídat každý pohyb. Košíková tedy působí i na regulující funkci nervového systému (Dobrá & Velenský, 1965; Trnovský et al, 1992).

Košíková byla do osnov tělesné výchovy zařazena již ve dvacátých letech minulého století. Mezi školními dětmi si získala velkou oblibu hned na začátku. Zprvu pro svou exotičnost a postupem času žáci přicházeli na její kouzlo (Dobrá & Velenský, 1962).

Před zavedením RVP ZV byl basketbal na všech základních školách povinnou součástí tělesné výchovy. Dnes si škola může vybrat, jaké dvě hlavní sportovní hry bude v hodinách tělesné výchovy vyučovat. I přes tuto možnost výběru je basketbal na většině základních škol řazen mezi tyto dvě povinné sportovní hry.

Basketbal je do výuky zařazen většinou v zimních měsících. Ovšem pokud některé školy mají k dispozici venkovní hřiště s košem a alespoň trochu vhodným povrchem je vítané zařadit basketbal do celého školního roku. Protože košíková je poměrně těžká na techniku, předejde se zapomínání naučených dovedností.

Rozdílné pojetí výuky sportovních her (basketbalu) v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělání a vzdělávacího programu Základní škola

Po prostudování RVP ZV jsme toho názoru, že dokument výuce sportovních her, potažmo basketbalu, nevěnuje příliš pozornosti (viz příloha č. 1). Velice obecně stanovuje činnosti, které by měly být v učivu. Na prvním stupni je vyžadována manipulace s míčem (či jiným sportovním náčiním), herní činnosti jednotlivce, které ovšem nejsou nijak blíže specifikovány, dále by děti měly být vedeny ke spolupráci ve hře a konečným požadavkem RVP je, aby byli žáci schopni utkání podle upravených pravidel minisportů.

Na druhém stupni jsou vytyčeny tři oblasti – herní činnosti jednotlivce, herní kombinace a herní systémy, které ovšem obsahují velké množství činností, o nich se již dokument blíže nezmiňuje. Je tedy na školách a učitelích, jaké herní dovednosti do svých ŠVP vyberou.

Bylo nahlédnuto do nejvyužívanějšího vzdělávacího programu Základní škola, který platil od 1. 9. 1996, a to proto, abychom se podívali, jaké učivo bylo na základních školách vyučováno. Tento program se věnuje sportovním hrám, a nejen jim, dost podrobně. Přímou se zabývá výukou jednotlivých sportovních her. Pro první stupeň jsou zde přesně vyjmenovány činnosti, které by žáci měli ovládat – přihrávky, chytání míče, driblíng střelba, hra jeden na jednoho a i další dovednosti, na které se při

benevolenci RVP ZV v ŠVP ZV zapomíná. Žáci na druhém stupni by podle vzdělávacího programu Základní škola v rámci výuky basketbalu měli ovládat základní herní systémy, jako jsou osobní obrana a postupný útok. Dále by měly zvládat základní útočné kombinace založené na útočném přečíslení nebo na akci hod a běh. U hráčských činností jednotlivce jsou přesně vypsány ty činnosti, které by žáci měli ovládat - uvolňování s míčem i bez něj, přihrávky jednoruč a obouruč, střelba jednoruč z místa, rozeskok a krytí útočníka s míčem i bez míče. Dokonce je zde uvedeno i rozšiřující učivo, které ale podle zkušeností vyučuje jen zlomek učitelů - střelba přes hlavu, další způsoby přihrávek, technika doskakování a zónová obrana. Bohužel velká část učitelů se věnuje pouze základním herním činnostem jednotlivce. Z vlastní zkušenosti víme, že žáci jsou v dnešní době dost nešikovní a výuka technicky složitějších sportů je náročná. Proto se někteří vyučující raději zaměřují na méně náročné sportovní hry, jakým je například florbal.

Při nácviku základních herních činností jednotlivce je důležité, aby bylo zvoleno jejich vhodné pořadí. Jedná se například o to, aby trénování střelby jednoruč z trojkové vzdálenosti následovalo po zvládnutí střelby z krátké vzdálenosti nebo nácvik rychlého protiútoky by měl být na řadě až po absolvování nácviku driblíngu a přihrávky na dlouhou vzdálenost.

Velkým pozitivem této hry na rozdíl například u volejbalu je, že pokud se budou žáci snažit, mohou si technické základy hry i taktiky brzy osvojit, a již po krátké době, snad s poněkud upravenými pravidly, mohou hrát basketbal tak, aby je hra bavila a naplňovala.

Pro zpestření a zjištění hráčské úrovně se pravidelně konají nejrůznější basketbalové školní soutěže a turnaje, které mohou být pro žáky jistým impulsem pro zlepšení a větší snahu při hodinách basketbalu.

5 Školní vzdělávací programy vybraných základních škol

Hlavním cílem bakalářské práce je prostudování a porovnání ŠVP na základních školách v rámci výuky basketbalu. K vytvoření co nejpřesnějšího obrázku o výuce košíkové jsme využili také dotazníku, ve kterém školy svými odpověďmi poskytly doplňující informace. Některé školské vzdělávací programy byly získány na webových stránkách příslušných škol, jiné byly doručeny emailem a na některé jsme se byli podívat přímo na školách. Našly se ovšem i školy, které nám odmítly materiály poskytnout. Pro naše účely jsme získali 22 školních vzdělávacích programů ze základních škol v Liberci, Mladé Boleslavi a jejich okolí.

Jak bylo již v předešlé kapitole zmíněno RVP ZV dává učitelům větší prostor při sestavování vlastních ŠVP ZV. Podstatné rozdíly ve výběru basketbalového učiva jsme shledali již na prvním stupni. Některé školy uznaly za vhodné, že v prvních pěti letech povinné školní docházky bude žákům stačit pouhé základní seznámení s míčem a manipulace s ním, což nesplňuje ani požadavky uvedené v RVP ZV. Několik takových škol ve svých ŠVP ZV uvádí, že se děti na prvním stupni učí spolupráci ve hře a manipulaci s míčem. Což je ovšem minimum z toho, co by děti měly zvládat. Tomu také odpovídaly odpovědi v dotaznících. Na otázku: „Jaké hráčské činnosti jednotlivce v rámci basketbalu se vyučují na prvním stupni vaší školy?“, byla odpověď šesti škol: „Pouze přihrávky a chytání míče“.

Oproti tomu se našly i základní školy, které rozpis své výuky basketbalu na prvním stupni mají velice podrobný. Například Základní škola Jilemnického v Mladé Boleslavi má ve svých ŠVP uvedené basketbalové učivo již od prvního ročníku. Osobně jsme tuto školu navštívili a přesvědčili jsme se o tom, že již žáci prvního ročníku manipulují s basketbalovým míčem, a ve třetí třídě jsou schopni sehrát utkání v minibasketbalu s upravenými pravidly.

Ještě před zavedením RVP ZV se basketbal učil na všech školách, které k tomu byly vybaveny. V dnešní době RVP ZV umožňuje, aby si školy dle svého uvážení vybraly dvě sportovní hry a těm se plně věnovaly. Překvapilo nás, že jsme při dostudovávání ŠVP narazili na jednu školu na Mladoboleslavsku, která basketbal mezi tyto dvě hlavní hry nezařadila, jako hlavní sportovní hry si vybrala volejbal a florbal. Přesto se na škole basketbalu věnují alespoň jako rozšiřujícím sportu. Po žácích je požadováno zvládnutí driblinku a dvojtaktu jakožto základních prvků této hry.

Po prostudování všech 22 získaných školních vzdělávacích programů jsme vybrali ŠVP ZŠ Dukelská v Mladé Boleslavi, který by až na malé detaily mohl být ukázkou toho, jak by měly ŠVP v rámci výuky basketbalu vypadat. Na druhé straně jsme ale také narazili na několik programů, které absolutně nevyhovovaly požadavkům. Z těchto nevydařených dokumentů jsme žádný konkrétní nevybírali. Namísto toho jsme udělali jakýsi výpis všech nedostatků, na které jsme narazili a uvedli, jaké školy se daných chyb dopustily.

5.1 Základní škola Dukelská v Mladé Boleslavi

První vzdělávací program je ze Základní školy Dukelské v Mladé Boleslavi (viz příloha č. 2). Paní ředitelka byla velice ochotná a ihned po obdržení naší žádosti nám zaslala ŠVP emailem. Tento školní vzdělávací program je přehledně uspořádaný v tabulkové podobě a skládá se ze tří hlavních částí- Výstupy, Učivo a Mezipředmětové vztahy, Průřezová témata, Poznámky.

Tělesná výchova má na této škole časovou dotaci 2 hodiny ve všech devíti ročnících. Výuka probíhá v tělocvičně a na školním hřišti. Na druhém stupni jsou žáci děleni na chlapce a dívky. Přesto že je výuka rozdělena na chlapce a dívky, u ŠVP tomu tak není.

Základům basketbalu se zde žáci postupně učí již od třetího ročníku. Začínají s přihrávkami, střelbou na koš a jak jsme se mohli sami přesvědčit, již na konci čtvrtého ročníku jsou schopni sehrát utkání v minibasketbale s trochu pozměněnými pravidly. Na druhém stupni je ve školním vzdělávacím programu výuka Tělesné výchovy rozdělena do dvou částí, a to tělesná výchova pro 6. a 7. ročník a následně pro 8. a 9. ročník. Basketbal je zahrnut do obou těchto částí. Jako v málokterém ŠVP, které jsme měli možnost prostudovat, je v rámci sportovních her basketbalu věnována samostatná část.

Výuka v 6. a 7. ročníku

V 6. a 7. ročníku se basketbal vyučuje v deseti vyučovacích hodinách. Žáci na druhém stupni staví na základních hráčských činnostech, které získali na prvním stupni a nyní je začínají zdokonalovat.

- Správný postoj

Jako první se žáci učí správnému postoji při přihrávce. Tato činnost je základem například pro správnou techniku střelby ze střední vzdálenosti.

- Přihrávky

Co se týče trénování přihrávek, není z ŠVP jasné, jaké druhy přihrávek děti trénují. Při osobní návštěvě na škole, jsme se od vyučujícího dozvěděli, že se žáci do sedmého ročníku učí přihrávku obouruč trčením a obouruč nad hlavou.

- Driblinková abeceda, dribling

Jako má atletika atletickou abecedu, tak i basketbal má svou driblinkovou abecedu. ŠVP Základní školy Dukelské ji jako jediný ze všech vzdělávacích dokumentů, které jsme měli možnost prostudovat, zařazuje do své výuky. Driblinková abeceda je soubor cviků, které jsou velice důležitá pro osvojení si práce s míčem. Mezi ty jednodušší patří například poměrně známá „osmička s míčem mezi nohama“ nebo „kroužení míčem kolem těla“ a další. Děti si díky těmto cvikům zvykají zábavnou formou na odlišnosti basketbalového míče, jako je váha, velikost či povrch. Toto cvičení se samozřejmě může provádět i s jinými druhy míčů a jeho hlavní účel je stále stejný, tedy zvyknutí si na míč. Jak již z názvu vyplývá je driblinková abeceda skvělé průpravné cvičení před nácvikem samotného driblinku. Žáci se v šesté třídě učí driblovat silnější i slabší rukou.

- Uvolňování bez míče

Důležité je, že tvůrci ŠVP nezapomněli na nácvik uvolňování bez míče a s míčem. Tato herní činnost se může zdát zbytečná, ale není tomu tak. Správné a především účinné uvolnění je základem plynulé a zábavnější hry. Bez předchozího poučení o správném způsobu uvolnění se většina žáků ve snaze uvolnit se po hřišti pohybuje nesmyslně a stále ve stejném tempu. Tímto způsobem většina z nich svému obránci stejně neunikne a hrozí zbytečné úrazy. ZŠ Dukelského pro výuku zvolila nejzákladnější způsob uvolňování tzv. L – únik, tedy uvolnění změnou směru, během které znatelně zrychlíme pohyb. Pro uvolnění s míčem stačí takto starým dětem,

zvládnout variantu na místě – obrátka neboli pivot. Jde jen o to, aby si děti zvykly, že se mohou s míčem na místě pohybovat, ale pouze na jedné, tedy obrátkové, noze. Může se zdát, že obě zmíněné varianty uvolňování jsou jednoduché, ale žákům zpočátku jisté problémy skutečně činí, a to zejména pivotová obrátka.

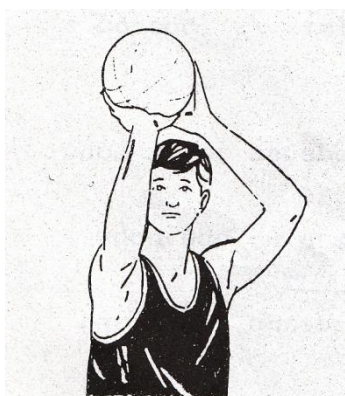
Výuka v 8. a 9. ročníku

I v kategorii pro 8. a 9. ročník je pod sportovními hrami samostatný oddíl věnující se košíkové, rozdíl oproti první kategorii je, že basketbalu je věnováno méně hodin (šest až osm). Z herních činností jednotlivcem je zde uváděn pouze nácvik střelby z dálky a uvolnění se s míčem pomocí L – úniku.

- Střelba

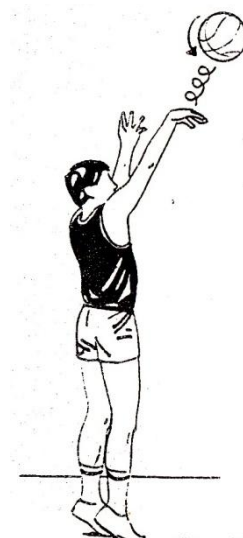
Technika správné střelby je poměrně náročné učivo /Obrázek 3/, /Obrázek 4/. Velkým přínosem je, pokud se žáci již na prvním stupni učí techniku střelby jednoruč a ne pouze obouruč. V první fázi je střelba jednoruč samozřejmě mnohem těžší, než obouruč, ale pokud si žáci na prvním stupni zvyknou na lehčí způsob – střelba obouruč, je v pozdějších letech o to složitější je tomuto zlovyku odnaučit. V případě zmiňované ZŠ se podle ŠVP žáci správnou techniku střelby jednoruč učili již na prvním stupni, takže ve vyšších ročnících již není velký problém s osvojením správné střelby z větší vzdálenosti.

Obrázek 3 - Pohyb ruky při střelbě jednoruč.

Zdroj: Mezihoráková (1995)

Obrázek 4 - Technika střelby.

Zdroj: Mezihoráková (1995)

- Uvolňování s míčem

Při nácviku uvolnění se z místa s míčem žáci navazují na tu samou činnost, kterou trénovali v nižších ročnících bez balonu. V osmé třídě se předpokládá, že žáci lépe driblují a již se automaticky řídí pravidlem o krocích. Střelba z dálky a uvolnění se s míčem L – únikem jsou poslední herní činnosti jednotlivce, které se žáci na této základní škole naučí. Další výuka basketbalu je již zaměřená na osvojení si herních systémů a herních kombinací, které jsou založeny na získaných HČJ.

- Clony

Z herních kombinací se žáci této školy učí clony. Clony jsou jednou z akcí, která staví na již zmiňovaném L – úniku s míčem. Tato herní kombinace by neměla ve výuce basketbalu chybět. Je to poměrně jednoduchý, ale o to účinnější útoční prvek. Může se to zdát zbytečné, ale je velice důležité naučit žáky clony správně stavět. Jedná se o kombinaci, při které dochází k přímému kontaktu osob a zvláště v pohybu může nesprávné postavení clony způsobit nepříjemné zranění.

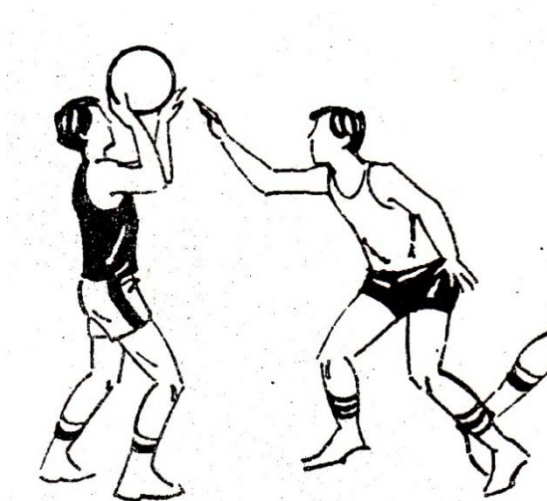
- Protiútoky

Z herních systémů je v učivu zařazen postupný a rychlý protiútok a osobní a zónová obrana. Postupný protiútok je sice řazen mezi herní systémy, ale to spíše z toho důvodu, aby měl v didaktice své místo. V praxi se jedná o základní postavení útočících hráčů při zahájení daného útoku. V rámci tělesné výchovy jde v podstatě o to, aby si žáci toto základní rozestavení zapamatovali a věděli, kde mají své místo. Oproti tomu nácvik rychlého protiútoku, jak již název napovídá, vyžaduje rychlé myšlení a pohotovou reakci. Většinou jde o situaci nečekaného získání míče obranou a bleskového úniku k soupeřově koši. Při rychlém protiútoku je důležitá souhra a rychlost.

5.1.1 Nedostatky školního vzdělávacího programu ZŠ Dukelská

Jedinou výtku, kterou máme, je zařazení osobní obrany do výuky až v 8. ročníku. Do této doby žáci bránili pouhým pobíháním okolo svého soupeře. Domníváme se, že tak důležitá činnost jako je správné zvládnutí obranného pohybu by mělo být zařazeno již v 6. třídě. Při nácviku obranného pohybu je nejdůležitější, neustále svěřencům připomínat, aby měli snížený postoj /Obrázek č. 5/. Ten jim zajistí rychlejší reakci na soupeřovy pohyby /Obrázek č. 6/. Velkým problémem je neustálá snaha obránce, někdy i nevědomá, dotýkat se rukama útočníka, když má v držení balon. Právě tento nešvar se dá poměrně dobře odstranit u mladších dětí, ve vyšších ročnících už je to těžké žáky odnaučit.

Obrázek 5 – Obranný pohyb.

Zdroj: Mezihoráková (1995)

Obrázek 6 – Obranný postoj.

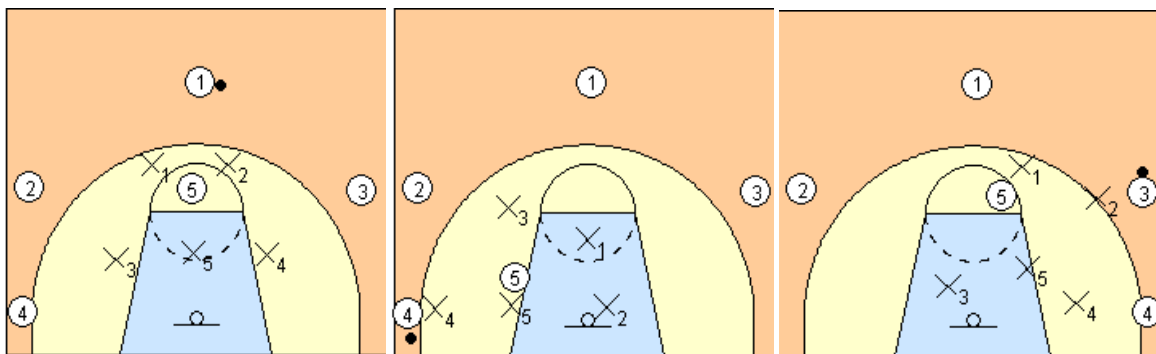

Zdroj: Mezihoráková (1995)

Při dostudovávání získaných ŠVP jsme byli překvapeni počtem škol, které do výuky zařazují i zónovou obranu. V případě 5. základní školy, jde o typ 3–2. Ten je spolu s typem 2–3 asi nejjednodušší po technické i fyzické stránce /Obrázek 9/. Jakákoli zónová obrana je založena na principu „hrát na míč“. Mohli bychom zjednodušeně říci, že si obránci střeží své území a přesouvají se podle pohybu míče /Obrázek 8/, /Obrázek 7/. Pozornost je kladena na hráče s míčem, hráči, kteří jsou ve větší vzdálenosti od balonu, nejsou obsazováni. Úkolem takového druhu obrany je zaplnit prostor v okolí koše a tím donutit útočníky ke střelám z velké vzdálenosti. Po domluvě s paní ředitelkou jsme se byli osobně podívat na jednu hodinu tělesné výchovy, kde byl právě nacvičován tento herní systém. Vyučující chlapcům nejprve princip zónové obrany názorně nakreslil na tabulku a poté již s žáky zkoušel nácvik samotného

systému. Chlapcům nácvik šel poměrně dobře. Podle slov vyučujícího, tento herní systém trénuje kvůli účasti na basketbalových meziškolních soutěžích, kde se zónová obrana může využít.

Obrázek 7 – Zónová obrana 2-3. **Obrázek 9** – Pohyb obrany doleva. **Obrázek 8** – Pohyb obrany doprava.

Zdroj: Johannsen (2007).

Zdroj: Johannsen (2007).

Zdroj: Johannsen (2007).

Školní vzdělávací program Základní školy Dukelské je přehledný a poměrně obsáhlý. V rámci výuky basketbalu je jedním z mála školních vzdělávacích programů (které jsme měli možnost prostudovat), který se samostatně věnuje výuce jednotlivých sportovních her. Učební prvky jsou logicky řazeny za sebou, podle toho jak na sobě stavějí či podle obtížnosti osvojení. Jediným nedostatkem je již zmiňované zařazení osobní obrany až do 8. ročníku.

5.2 Nevyhovující školní vzdělávací programy vybraných škol

Bohužel většina ŠVP, které jsme měli k dispozici, byla velice strohá a tím nevyhovující.

Velmi obecné informace

Značné procento programů se nevěnovalo samostatně jednotlivým sportovním hrám, přestože každá má svá specifika. Zhruba v polovině případů jsou v sekci

Sportovní hry uvedeny velmi obecně a nic neříkající oblasti učiva. To se týká například ŠVP Základní školy Broumovské v Liberci (viz příloha č. 3). Ta má ve všech ročnících na druhém stupni stejný popis učiva a to bez jediného rozdílu – herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel žákovské kategorie. Ani v sekci výstupy žáků nedošlo k žádným obměnám. Škola v každém ročníku (6. až 9.) uvádí, že žáci zvládají osvojené pohybové dovednosti a tvořivě je aplikují ve hře. Jen díky anketě, kterou jsme rozesílali, bylo zjištěno o výuce basketbalu něco bližšího. Například jsme se dozvěděli, že na této škole se z herních systémů učí pouze osobní obranu. Nejstručnější ŠVP v rámci sportovních her v okolí Mladé Boleslavi má zřejmě Základní škola Václavkova. V části Učivo mají pouze vyjmenované dané sportovní hry, které budou během roku hrát, a pod nadpisem Výstupy je uvedeno pouze to, že žák dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků, uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech. Podle tohoto školního vzdělávacího programu by se žáci na druhém stupni neučili žádným novým činnostem, což se zdá být nepravděpodobné. Tuto skutečnost nebylo možno ověřit odpověďmi z rozesílané ankety, jelikož nám na ni tato škola neodpověděla. Základní škola v Raspenavě a Základní škola Vrchlického v Liberci mají zcela stejný ŠVP jako výše zmiňovaná ZŠ Václavkova, pouze s tou obměnou, že ve výčtu vyučovaných sportovních her mají o několik her více (viz příloha č. 4).

Chybějící informace o herních kombinacích a herních systémech

Toto pochybení se týká například již zmiňované ZŠ Václavkova. Tato škola totiž ve svém vzdělávacím programu v rámci basketbalu uvádí pouze výuku herních činností jednotlivce – dribling, přihrávky, chytání míče a dvojtakt. Což potvrdila i svými odpověďmi v anketě, ze kterých vyplývá, že herní systémy ani kombinace se žáci neučí.

Vynechávání výuky basketbalu v některých ročnících

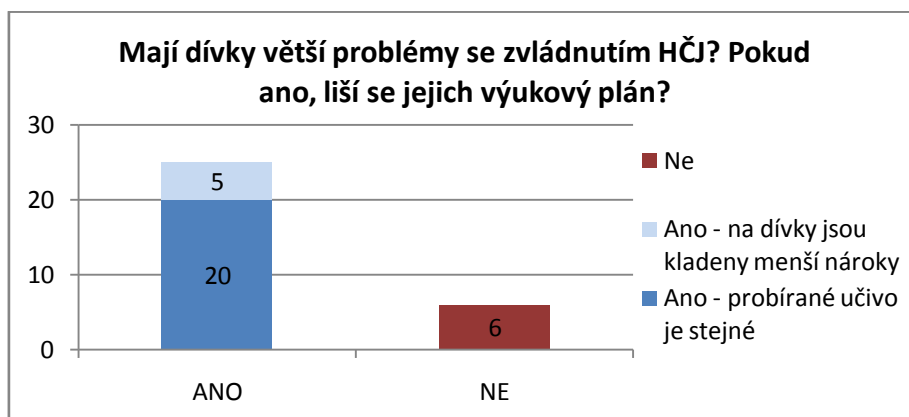
Dalším poznatkem, o kterém můžeme s nadsázkou tvrdit, že je jakousi brzdou při výuce basketbalu, je absence výuky hry v některých ročnících. Některé školy na druhém stupni zařazují košíkovou do hodin například až v osmé a deváté třídě. Z vlastní zkušenosti víme, že se během pouhých dvou let žáci příliš nenaučí. Stěží si osvojí elementární herní situace, které ale nebudou nijak vysoké kvality. Svou roli zde také

hraje věk. Děti ve věku 13, 14, 15 let daleko dříve ztrácí snahu se učit novým věcem, když jim nejdou ihned od začátku tak, jak by si představovaly. I z tohoto důvodu je dobré začínat s výukou co nejdříve. Případy, kdy je košíková zařazena na druhém stupni až od devátého ročníku nejsou výjimkami u škol, které se basketbalu příliš nevěnovaly na prvním stupni. O to více jsme byli překvapeni případy škol, kdy se s výukou košíkové na druhém stupni začíná až v osmém ročníku, přestože se podle ŠVP pilně věnují výuce basketbalu v průběhu celého prvního stupně. Tím, že po této soustavné práci nastanou dva roky absolutní absence, přijde dosavadní snaha vniveč a výsledek je na konci povinné školní docházky stejný jako u žáků, kteří na basketbalový míč sáhli poprvé až v průběhu druhého stupně. Druhým extrémem v souvislosti s výukou basketbalu pouze v některých ročnících druhého stupně je ŠVP Základní školy v Bakově nad Jizerou. Zde se košíková (spolu s kopanou) vyučuje pouze v šestém a sedmém ročníku (viz příloha č. 5).

Rozdílnost obsahu učiva pro dívky a pro chlapce

Velkým překvapením pro nás byly rozdíly učiva pro dívky a chlapce. Není neobvyklé, že se výuka tělesné výchovy na druhém stupni základní školy dělí zvlášť na chlapce a na dívky, a z tohoto důvodu také některé školy svůj ŠVP rozdělily. V jednom případě jsme dokonce narazili na to, že v rámci basketbalu mají dívky v ŠVP odlišné učivo než chlapci. Proto se v našem dotazníku objevila otázka, „Mají dívky větší problémy se zvládnutím basketbalových herních činností jednotlivce než chlapci? A pokud ano, je v rámci basketbalu jiný výukový plán pro dívky a jiný pro chlapce?“ /Obrázek 10/.

Obrázek 10 - Rozdílnost schopností dívek a chlapců a rozdílnost učiva.

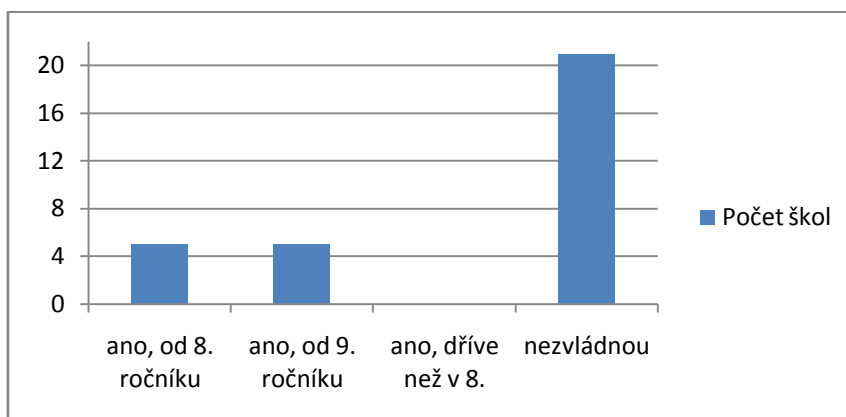

Z 31 škol odpovědělo dvacet pět, že dívky mají skutečně větší problémy s osvojením si basketbalových dovedností než chlapci. Z těchto dvaceti pěti dalších pět uvedlo, že na dívky jsou v rámci basketbalových herních činností jednotlivce kladeny menší nároky. Podle našeho názoru je toto úžení požadavků nesmyslné. Z praxe je známé, že chlapci jsou o něco zručnější a šikovnější, ale to není důvod k tomu, abychom snižovali nároky na dívky. Je to to samé, jako bychom po méně nadaných žácích v matematice nepožadovali velkou násobilku. Všichni žáci musí absolvovat plnou výuku. Tento způsob výuky brání dalšímu rozvoji nadanějších žáků. Bohužel z praxe i z odpovědí na naši anketu docházíme k názoru, že toto vybírání učiva je jen způsob učitelů tělocviku, jak si ulehčit práci s méně šikovnými žáky.

Nepравdivá tvrzení

Téměř u všech ŠVP jsme narazili na tvrzení, že žáci znají pravidla košíkové a jsou schopni řídit utkání v žákovské kategorii. Některé školy tuto skutečnost zařadily do žákovských výstupů již v sedmém ročníku. Proto další otázka v našem dotazníku zněla, „Jsou žáci schopni řídit utkání svých vrstevníků? Pokud ano, od jakého ročníku?“ /Obrázek 11/.

Obrázek 11 - Schopnost žáků pískat basketbalové utkání.

Z celkového počtu vrácených anket nám pouhých deset škol potvrdilo, že jejich žáci jsou toho schopni. Z těchto deseti jsou žáci na pěti školách schopni pískat utkání již v osmé třídě a na zbylých pěti ve třídě deváté.

5.3 Závěr porovnávání všech získaných školních vzdělávacích programů

Hlavním cílem rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání bylo především poskytnout učitelům možnost k zlepšení výuky na základě svých zkušeností a možností školy. To v některých případech vede k eliminaci některého učiva a tím i samotného předmětu, a naopak je to příležitost pro nové způsoby vyučování, nová témata, aj. (Jeřábek aj., 2007). Ze skutečností uvedených v této kapitole si může každý sám udělat názor na to, jestli RVP ZV pomohl efektivnější výuce, v našem případě výuce basketbalu, či nikoli.

6 Anketní šetření

6.1 Syntéza poznatků

Ústředním tématem bakalářské práce je výuka basketbalu na základních školách. V předchozích kapitolách jsme se snažili přiblížit problematiku daného tématu. Nyní se budeme věnovat šetření mezi učiteli tělesné výchovy, popřípadě mezi řediteli základních škol.

6.2 Cíle šetření

Cílem této kapitoly je pomocí ankety zjistit obsah výuky basketbalu v rámci tělesné výchovy na druhém stupni základních škol.

Dalším úkolem je zjistit stav materiálně – technického vybavení těchto škol pro výuku basketbalu.

6.3 Metodika výzkumu

6.3.1 Charakteristika souboru

Anketa byla rozeslána na 48 základních škol v Mladé Boleslavi, Liberci a jejich okolí a na 2 osmiletá gymnázia v Mladé Boleslavi. Osloveny nebyly základní školy zaměřené pouze na první stupeň, základní školy praktické a základní školy speciální.

6.3.2 Výzkumné metody

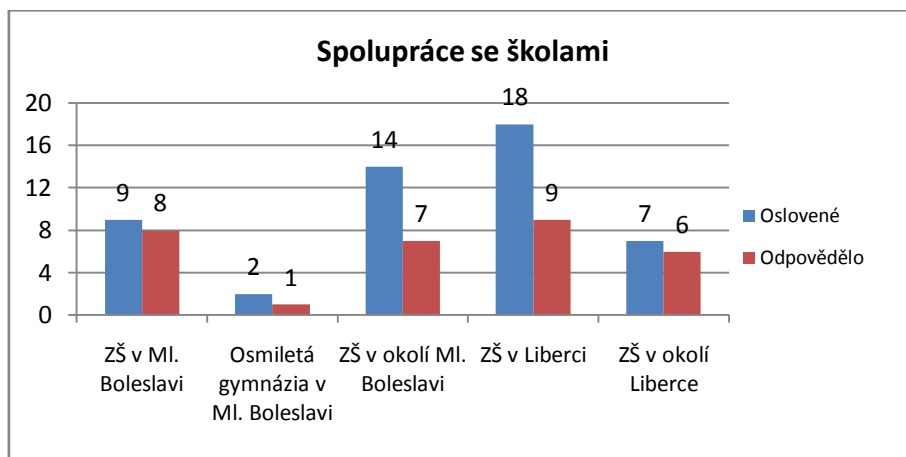
Výzkum byl prováděn metodou ankety (viz příloha č. 6), která byla rozeslána e-mailem na základní školy v Mladé Boleslavi, Liberci a jejich okolí a dvě osmiletá gymnázia. Anketa byla složena z 19 otázek, které jsou rozděleny do dvou částí. První část obsahuje 12 otázek, týkajících se výuky basketbalu na druhém stupni a 1 otázku týkající se výuky basketbalu na prvním stupni základních škol. V této části ankety nabízí většina otázek odpovědi ano či ne (s možností konkrétnějšího rozepsání) a některé z otázek byly polouzavřené. Druhá část ankety je zaměřena na

materiálně-technické podmínky škol ovlivňující výuku basketbalu. Také otázky v této části ankety byly uzavřené, a v jednom případě s možností dalšího rozepsání.

6.3.3 Organizace sběru dat

Školám byla anketa zaslána prostřednictvím e-mailu. Z celkového počtu 50 škol nám v první fázi odpovědělo pouze 12. Proto byly po měsíci znovu rozeslány žádosti o vyplnění anket. Na tuto výzvu reagovalo dalších 10 škol. Školy, které neodpověděly ani tentokrát, obdržely poslední e-mail zhruba po čtrnácti dnech od rozeslání druhé vlny. Na třetí e-mail odpovědělo ještě 9 základních škol. Celkem bylo získáno 31 vyplněných anket z 50 rozeslaných /Obrázek 12/.

Obrázek 12 - Spolupráce se školami.

6.4 Výsledky a diskuze

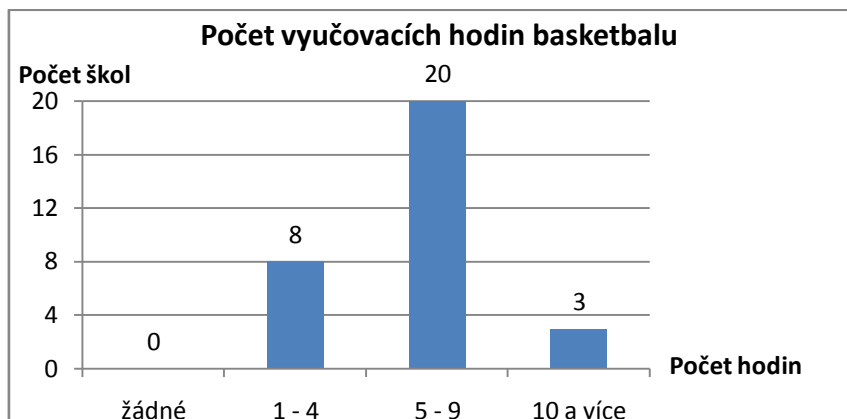
6.4.1 První část ankety

Otázky v této části ankety se týkají výuky basketbalu na našich základních školách.

Jaká je hodinová dotace basketbalu ve školní tělesné výchově?

První otázka se zabývá tím, kolik hodin z výuky tělesné výchovy je na jednotlivých školách věnováno výuce basketbalu během celého školního roku /Obrázek 13/.

Obrázek 13 - Počet vyučovacích hodin basketbalu ve školním roce.

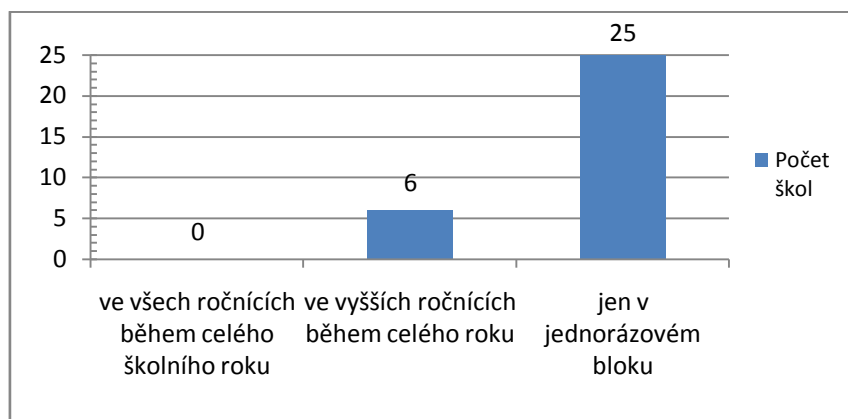

Z odpovědí je zřejmé, že basketbal se vyučuje na každé z odpovídajících škol. Na osmi školách je basketbalu věnována 1 – 5 vyučovacích hodin za celý školní rok. Největší počet škol vyučuje basketbal 5 – 10 hodin. Zbýlé 3 školy k výuce basketbalu využívají více než 10 hodin za školní rok.

Vyučuje se na vaší škole basketbal v souvislém boku, nebo je jeho výuka rozložena do celého školního roku?

Tato otázka zjišťovala, zda na školách učí basketbal jako ucelené téma, nebo je jeho výuka rozložena do vyučování během celého roku. Z vlastní zkušenosti víme, že se ve vyšších ročnících osvědčilo rozložení basketbalu do celého školního roku. Žáci si tím průběžně osvěžují své osvojené herní dovednosti /Obrázek 14/.

Obrázek 14 - Ucelenost výuky basketbalu.

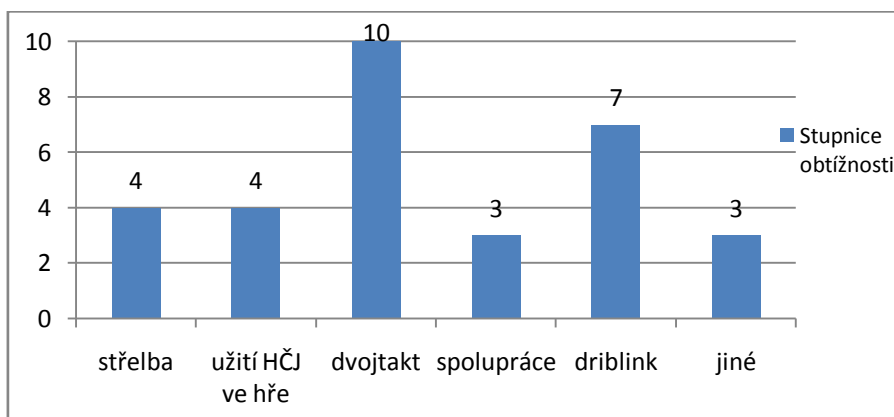

Ukázalo se, že nejvíce učitelů se řídí již zaběhnutou výukou v jednom období. Na 6 školách je basketbal rozptýlen do celého školního roku ve vyšších ročnících, jelikož zde již není primární snaha naučit se mnoho dalších činností, ale spíše je udržovat a již jen něco málo nového doučit. Ovšem žádná škola tento způsob výuky nepraktikuje během celého druhého stupně.

Co je pro žáky při osvojování basketbalových herních činností jednotlivce (HČJ) nejobtížnější?

Další otázka zjišťovala, jaké HČJ při výuce basketbalu jsou pro žáky nejobtížnější /Obrázek 15/.

Obrázek 15 - Nejobtížnější prvky basketbalu pro žáky

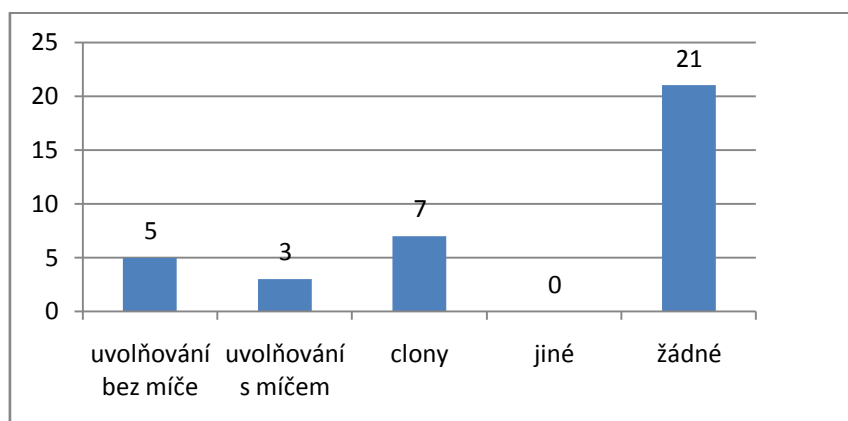

Podle odpovědí je zřejmé, že pro žáky je nejobtížnější naučení se dvojtaktu a se 7 hlasy následuje driblink. Obě tyto činnosti se provádějí s míčem, proto bychom mohli obecně říci, že pro žáky je obtížné naučit se s míčem manipulovat. Na stejném stupni obtížnosti se umístila střelba spolu s užitím HČJ ve hře. 3 školy vyplnily, že je pro jejich žáky složitá spolupráce a zbylé 3 školy zvolily odpověď jiné.

Učíte žáky i některé herní kombinace (clona, ...)?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda se na školách vyučují herní kombinace a jaké /Obrázek 16/.

Obrázek 16 - Míra výuky herních kombinací

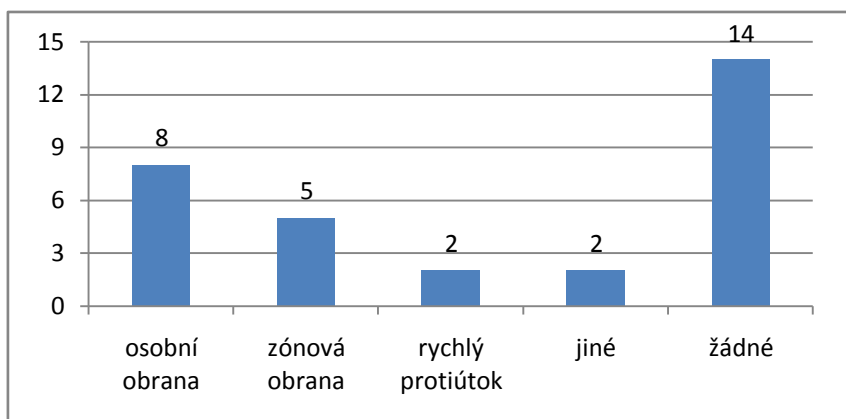

U této otázky bylo více možných odpovědí. Z nich vyplývá, že na většině námi oslovených škol se herní kombinace (HK) nevyučují. Z konkrétních kombinací jsou žáci nejvíce seznamováni se clonami, tato HK se učí na 7 školách. Uvolňování s míčem se žáci naučí na 5 školách a bez míče pouze na 3 školách.

Učí se žáci také některým herním systémům?

Tato otázka se zajímá o to, zda se na školách vyučují herní systémy (HS), a pokud ano tak jaké /Obrázek 17/.

Obrázek 17 - Míra výuky herních systémů

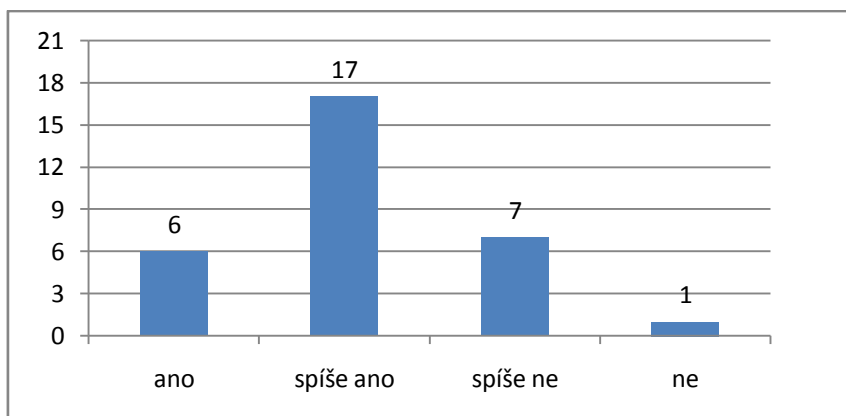

I u této otázky mohlo být zvoleno více odpovědí. Jak graf napovídá, školy jsou na tom s výukou HS velice podobně jako s HK, na většině škol se nevyučují. Na školách se nejčastěji vyučuje osobní obrana, na 5 školách se žáci učí zónovou obranu, pouze na 2 školách se nacvičuje rychlý protiútok a 2 školy vyučují i jiné HS.

Je basketbal v rámci TV oblíbeným sportem?

Tato otázka se týkala oblíbenosti basketbalu mezi žáky základních škol /Obrázek 18/.

Obrázek 18 - Oblíbenost basketbalu u žáků

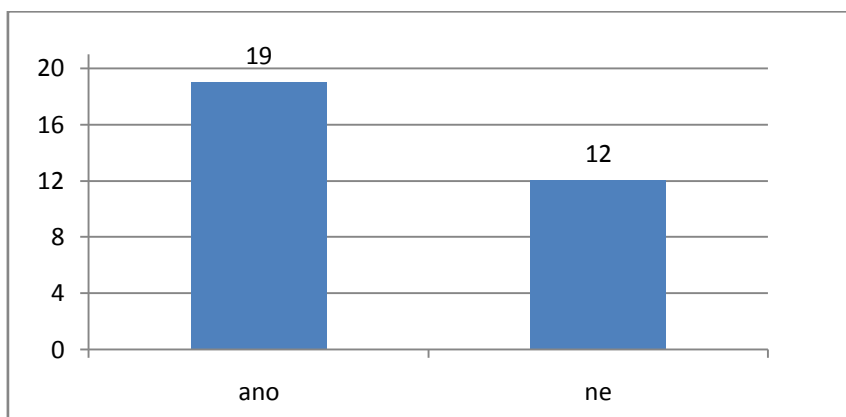

Pro žáky je basketbal i v dnešní době oblíbeným sportem. Na většině škol žáky basketbal baví a pouze na jedné škole jsou žáci, kteří basketbal rádi vyloženě nemají.

Účastní se vaše škola basketbalových soutěží?

Poslední otázkou, která je v této části rozvedena, zjišťujeme, jestli se základní školy účastní basketbalových soutěží /Obrázek 19/.

Obrázek 19 - Účast škol v basketbalových soutěžích

Odpovědi na naši otázku byly poměrně překvapivé, nebyl mezi nimi až takový rozdíl, jaký byl očekáván. Z grafu lze vyčíst, že 19 škol z celkových 31 se účastní basketbalových soutěží. V poslední době začíná mít velkou oblibu Nestlé Cup basketbal, již zaběhlé jsou ve všech krajích naší republiky basketbalové soutěže od Asociace školních sportovních klubů ČR.

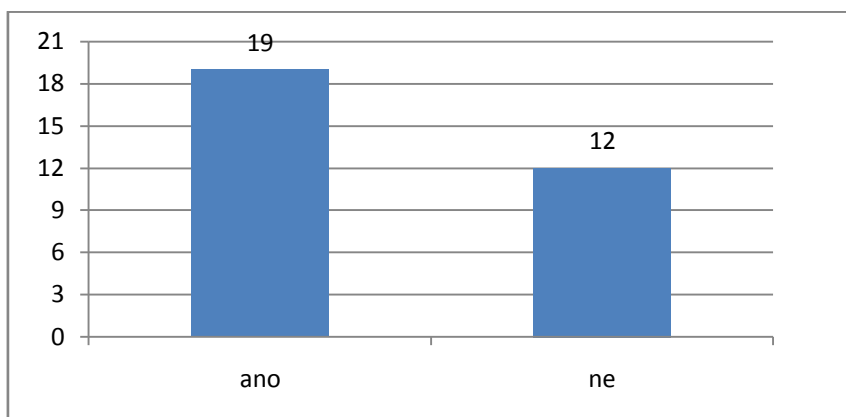
6.4.2 Druhá část ankety

Druhá část ankety poskytne informace k dílčím cílům práce. Zkoumá materiálně-technické podmínky škol, ovlivňující kvalitu výuky basketbalu.

Máte k dispozici tělocvičnu, která plně vyhovuje výuce basketbalu?

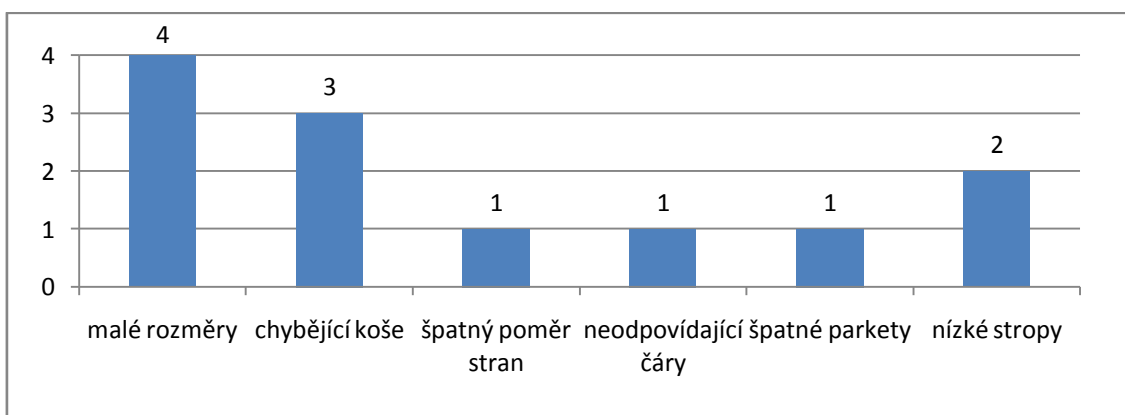
Tato otázka se zabývá tím, zda školy mají vyhovující zázemí pro výuku basketbalu /Obrázek 20/.

Obrázek 20 - Stav tělocvičen

Odpovědi jsou poměrně alarmující. Z 31 škol má „pouze“ 19 vyhovujících tělocvičnu pro výuku basketbalu. Školy, které u této odpovědi zaškrtnuly negativní odpověď, měly ještě vyplnit, jaké konkrétní nedostatky jejich tělocvična má /Obrázek 21/.

Obrázek 21 - Nedostatky tělocvičen

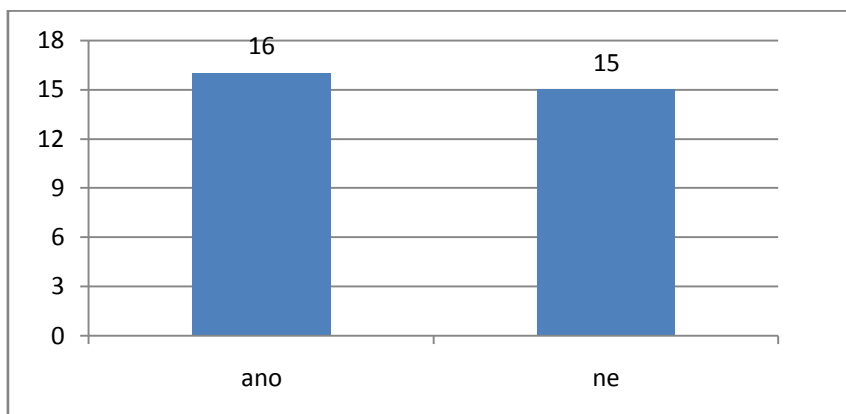

Nejčastějším nedostatkem školních tělocvičen v rámci basketbalu jsou malé rozměry, takto nevyhovuje tělocvična na 4 školách. Ovšem zářející je zjištění, že na 3 školách chybí basketbalové koše.

Máte ve vybavení různé velikosti míčů, odpovídající věkovým kategoriím žáků?

Je důležité, aby děti pracovaly s míči, které jsou váhou a velikostí přiměřené jejich věku. Proto tato otázka měla objasnit, zda na tento problém školy pamatují /Obrázek 22/.

Obrázek 22 - Vybavenost škol různými velikostmi míčů

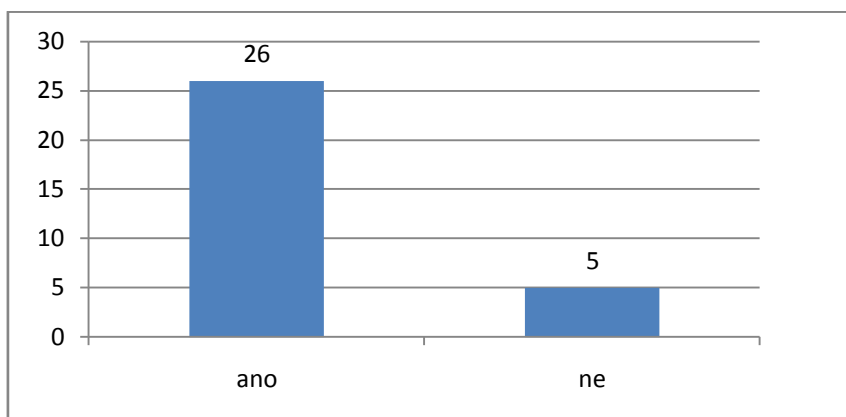

U této otázky jsou odpovědi velice vyrovnané, ale stále ne zcela vyhovující. Musíme ovšem konstatovat, že ještě před několika lety bylo jen málo škol, které měly ve svém vybavení více velikostí basketbalových míčů.

Máte ve vybavení odpovídající počet basketbalových míčů pro řádnou výuku této hry?

S basketbalovými míči souvisí i tato otázka. Zabývá se tím, zda má škola tolik míčů, aby jich při výuce byl dostatek /Obrázek 23/.

Obrázek 23 - Vybavenost škol dostatkem míčů

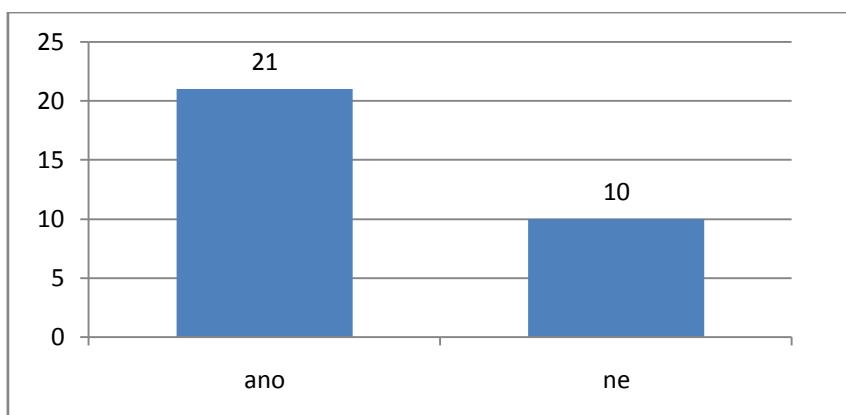

Z 31 škol v anketě 26 vyplnilo, že vlastní dostatečný počet basketbalových míčů, vyhovující výuce hry a pouhých 5 škol má míčů nedostatečné množství.

Jsou míče umístěny tak, aby nedocházelo k jejich poškození z důvodu špatného skladování? (Odpovídající uskladnění je v síťných pytlích či na stojanech).

Ke správné výuce basketbalu také patří dobrý stav míčů, které se kvůli boulim špatně odrážejí a odskakují od ruky. Protože k nežádoucímu stavu míčů přispívá jejich špatné skladování, byla do ankety zařazena i tato otázka, zjišťující, jak školy míče uskladňují /Obrázek 24/.

Obrázek 24 - Odpovídající uskladnění míčů

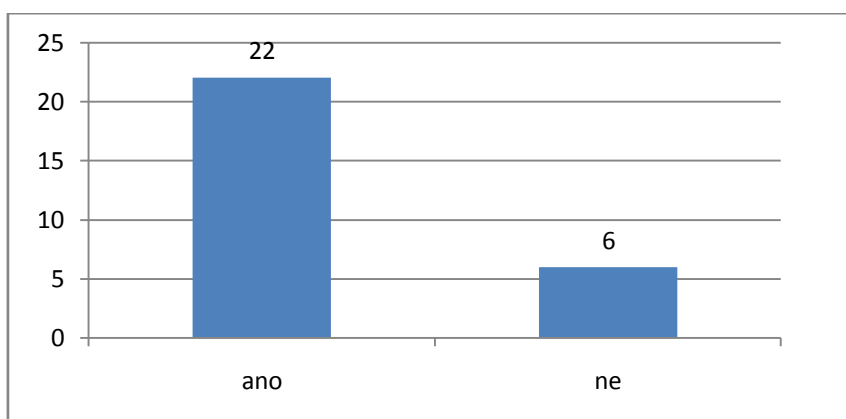

I tato poslední otázka týkající se basketbalových míčů, vyšla poměrně dobře. 21 škol správně skladuje balony a tím předchází jejich ničení a znehodnocování.

Jsou basketbalové koše ve vaší tělocvičně zavěšeny ve správné výšce?

Tato otázka se zajímá, zda na dotazovaných školách jsou basketbalové koše zavěšeny ve správné výšce /Obrázek 25/.

Obrázek 25 - Odpovídající výška zavěšení košů

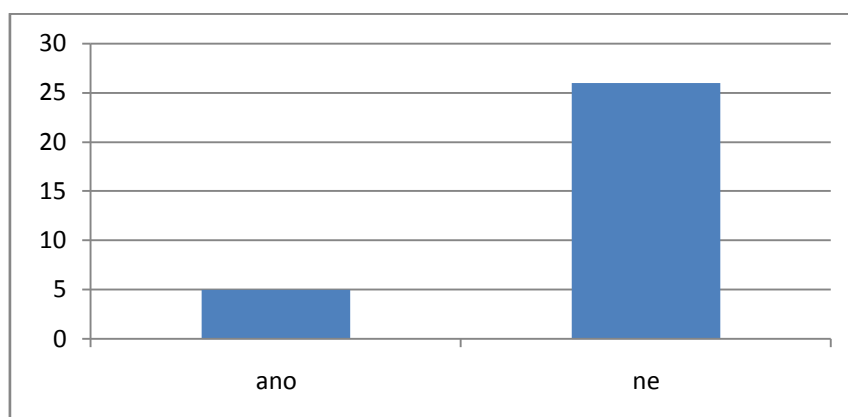

Do této otázky nebyly počítány školy, které v první otázce odpověděly, že v tělocvičně vůbec koše nemají. Ukázalo se, že na 6 školách nemají zavěšené koše ve správné výšce. Jedna ze škol nám uvedla, že mají každý koš jinak vysoko, jejich výška se prý liší o 0,3 metru.

Je basketbalové hřiště ve vaší tělocvičně nalajnováno podle nových pravidel (platná od září října 2010)?

Poslední otázka se zabývá tím, zda škola nalajnovala basketbalová hřiště tak, jak to udávají nově platná pravidla FIBA /Obrázek 26/.

Obrázek 26

Podle odpovědí, má pouze 5 škol nově nalajnovaná hřiště. Ale pravděpodobně je to jen tím, že na 4 z těchto škol se hraje mistrovská basketbalová utkání v rámci ČBF.

6.5 Závěr šetření

Výsledky ankety týkající se výuky basketbalu na základních školách nejsou nijak uspokojivé. Z některých odpovědí je zřejmé, že učitelé tělesné výchovy slevují ze svých dřívějších nároků na žáky. Odpovědi nepřímo potvrdily mínění, že v dnešní době žáci po absolvování devítileté povinné školní docházky často ovládají jen elementární herní činnosti jednotlivce, které nemají nijak vysokou úroveň. Nejprekvapivější bylo asi odhalení počínajícího vyřazování náročnějšího učiva z výukových plánů z důvodu méně šikovných žáků (výše zmíněná otázka č. 4).

Druhá část ankety ukázala, že školy mají dobrou výbavu basketbalových míčů. Ve většině případů mají jejich dostatečné množství, a oproti minulým rokům stoupá počet škol, které pořizují míče ve více velikostech, což je důležité především u menších dětí. Mnohem hůř je na tom stav tělocvičen pro plnohodnotnou výuku košíkové. Je zarážející, že v dnešní době ještě existují školní tělocvičny bez basketbalových košů nebo s koši, které nejsou správně zavěšeny. Závěrem tedy musíme konstatovat, že materiálně – technické vybavení tělocvičen pro výuku basketbalu na našich školách je nevyhovující.

7 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo prostudovat, zhodnotit a případně upravit školní vzdělávací programy v rámci výuky basketbalu na základních školách. Současně pak prostřednictvím anketních otázek zjistit podrobnější informace o výuce této hry. Dále byly zjišťovány materiálně – technické podmínky škol pro plnohodnotnou výuku košíkové.

Školní vzdělávací programy jsme od oslovených škol získali e-mailem. Pro podrobnější informace o výuce a pro zjištění technického vybavení škol jsme použili anketu, kterou jsme rozeslali celkem padesáti školám v Mladé Boleslavi, Liberci a jejich okolí.

První problémy se naskytly, když školy neodpovídaly na zaslané ankety nebo dokonce odmítaly poskytnout vzdělávací programy. Konečný počet odpovědí na ankety jsme získali díky třem vlnám poslaných e-mailů a školní vzdělávací programy jsme v několika případech mohli prostudovat jen při předem domluvené schůzce s ředitelem školy. Ale i přes tyto nepříjemnosti byly potřebné informace a dokumenty získány v poměrně vysokém počtu.

Z prostudování ŠVP ZV vyplynulo, že školy si příliš práce s jejich vypracováním nedaly. Mnohdy jsme narazili na programy, které byly sestaveny jen z přímo opsaných pasáží v RVP ZV. Ovšem větší část získaných ŠVP byla sestavena takovým způsobem, že si z nich bylo možné vytvořit obrázek o výuce basketbalu. Bohužel i mezi těmito byly některé shledány jako nevyhovující. Bylo to především z toho důvodu, že obsah učiva za celý průběh tělesné výchovy na druhém stupni byl nedostačující. Oproti minulým letům se učitelé v dnešní době nevěnují výuce basketbalu v takové míře. Například na mnohých školách se žáci neučí téměř žádné herní kombinace, které ještě zhruba před 10 lety byly samozřejmostí. Ze ŠVP jsme nebyli schopni vyčíst všechny potřebné informace o výuce této sportovní hry, a proto byla na tento problém zaměřena jedna část naší ankety. Ta potvrdila současnou tendenci ubývání výuky košíkové na našich školách. Jasným ukazatelem byly například odpovědi na otázku týkající se hodinové dotace na výuku košíkové. Většina odpovědí ukazovala, že dnes je výuce této hry věnováno méně vyučovacích hodin, než tomu bylo dříve.

Po zjištění těchto skutečností jsme si domluvili schůzku s několika vyučujícími, kteří odpovídali na anketu, a mluvili jsme o problematice výuky basketbalu. Závěrem

těchto diskusí bylo, že děti jsou méně obratné a učení technicky náročnějších sportovních her, jako je právě basketbal, je náročné jak pro žáky tak pro vyučující. Proto učitelé tyto složitější hry často nahrazují méně obtížnými, jako je například florbal a vybíjená, a argumentují tím, že děti tyto hry mají radši, tak proč je neupřednostňovat.

Jelikož jsem se basketbalu aktivně věnovala třináct let a sama částečně vyučuji tělesnou výchovu na základní škole, nedomnívám se, že je dobré děti učit jen lehčí a méně náročné sporty. Pravdou je, že žáci jsou dnes o něco méně šikovnější, než tomu bývalo. Ale právě učitelé tělocviku by měli tento problém řešit, a ačkoli zatím nejsem plnohodnotným pedagogem, jsem toho názoru, že vyhýbáním se náročným sportům problém neřeší, spíše naopak.

Protože plnohodnotná výuka může probíhat jen v případě dobře technicky vybavené tělocvičny a odpovídajícím cvičebním pomůckám, zjišťovala druhá část naší ankety právě materiálně – technické vybavení škol. Bohužel v některých případech by i sebevětší iniciativa vyučujícího nestačila k řádné výuce basketbalu, jelikož v dnešní době stále existují školy, které nemají basketbalové koše. Globálně můžeme říci, že kvalita tělocvičen, kde má probíhat výuka košíkové tomuto účelu nevyhovuje. Lépe na tom jsou školy v rámci odpovídajícího vybavení basketbalových míčů.

Z uvedených zjištění týkajících se výuky basketbalu na základních školách lze s opatrností tvrdit, že na upadající kvalitě herních dovedností žáků mají svůj podíl i učitelé. Ti učitelé, kteří se vyhýbají náročnější práci s dětmi. Na druhou stranu se na basketbalových dovednostech žáků také odráží nedokonalé vybavení škol, které by již v dnešní době mělo být samozřejmostí.

8 Seznam použité literatury

1. ČBF. Nová pravidla. *Česká basketbalová federace*. [online] duben 2010. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z <http://www.cbf.cz/ftp/data/dokumenty-novinky/nova_pravidla-usneseni_vyboru_dle_tk-uprava_a_priloha_hriste_2010.pdf>
2. ČBF. Reprezentace. *Česká basketbalová federace*. [online] 2009. [cit. 2011-03-25] Dostupné z <<http://www.cbf.cz/reprezentace.html>>
3. DOBRÝ, L. *Didaktika sportovních her*. 2. vyd. Praha: SPN, 1988. s. 191.
4. DOBRÝ, L. 2010 Jak vyučovat sportovní hry. *Tělesná výchova a sport mládeže*, roč. 76, č. 1, s. 26-27. ISSN 1210-7689.
5. DOBRÝ, L. & VELENSKÝ, E. *Košiková*. 1. vyd. Praha: SPN, 1980. s. 304
6. DOBRÝ, L. & VELENSKÝ, E. *Košiková mládeže*. 1. vyd. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1965. s. 224.
7. DOBRÝ, L. & VELENSKÝ, E. *Teorie a metodika košíkové*. Praha: SPN, 1962. s. 225.
8. FIBA. 75 years of global basketball celebration. *International Basketball Federation* [online] 2007. [cit. 2011-03-01]. Dostupné z <<http://www.fiba.com/pages/eng/fc/FIBA/fibaHist/p/openNodeIDs/987/selNodeID/987/bday.html>>.
9. HERMANN, G. *Basketbal*. Bratislava: SPN, 1957. s. 94.
10. HERMANN, G. & KRNÁČ, L. *Moderní basketbal*. Praha: Šport, 1957. s. 309
11. JEŘÁBEK, J. et al. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Praha: VÚP, 2007. s. 75. ISBN 976-80-87000-07-6.
12. JEŘÁBEK, J., et al. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Praha: VÚP, 2005. s. 104. ISBN 80-87000-03-X.
13. JEŘÁBEK, J. et al. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2007b. s. 124.
14. JEŘÁBEK, J. et al. *Vzdělávací program Základní škola*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. s. 280. ISBN 80-7168-337-X.
15. JOHANNSEN, J. Basketball Systems, Skills, Drills. [online] listopad 2007. [cit. 2011-04-02]. Dostupné z <http://www.hoopsplaybook.ca/zone_set_plays.htm>

16. KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J. & WAIC, M. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. s. 159. ISBN 80-7184-608-2.
17. MEZIHORÁKOVÁ, D. *Košíková na základní škole*. 1. vyd. Bzenec: Služba škole Bzenec, 1995. s. 31. ISBN 80-85082-07-1.
18. MRÁZEK, S. & DOBRÝ, L. *Košíková*. 1. vyd. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 1955. s. 255.
19. NOVOTNÝ, F. *Stručný přehled dějin tělesné výchovy a sportu*. 1. vyd. Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. ISBN 80-70444-833-4.
20. NYKODÝM, J. et al. *Teorie a didaktika sportovních her*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 118. ISBN 80-210-4042-4.
21. PETERA, P. & KOLÁŘ, P. *NBA. Historie a současnost*. 1. vyd. Praha: Jan Vašut, 1998. s. 248. ISBN 80-7236-067-1.
22. RYCHETSKÝ, A. & FIALOVÁ, L. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2000. s. 171. ISBN 80-7184-659-7.
23. SVOBODA, B., *Pedagogika sportu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. s. 250. ISBN 80-246-0156-7.
24. TEIMEROVÁ, H. *Učební osnovy základní škola. Tělesná a sportovní výchova, sportovní hry 5. - 8. ročník*. 1. vyd. Praha: SPN, 1978. s. 48.
25. TRNOVSKÝ, I. et al. *Teória a didaktika športovej špecializácie. Basketbal*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1992. s. 174. ISBN 80-223-0387-9.
26. VELENSKÝ, M. & KAPRÁLEK, T. Co přináší změny v pravidlech FIBA a co od nich můžeme očekávat. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 2010, roč. 76, č. 6, s. 5-11. ISSN 1210-7689.

9 Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Vzor Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání
podle MŠMT

Příloha č. 2 – Školní vzdělávací program Základní školy Dukelská v Mladé Boleslavi

Příloha č. 3 – Školní vzdělávací program Základní školy Broumovské v Liberci

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Příloha č. 5 – Školní vzdělávací program Základní školy Bakov nad Jizerou

Příloha č. 6 – Anketa

5.8.2 TĚLESNÁ VÝCHOVA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÍ

Očekávané výstupy

žák

- *aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, některé pohybové činnosti zařazuje pravidelně a s konkrétním účelem*
- *usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti; z nabídky zvolí vhodný rozvojový program*
- *samostatně se připraví před pohybovou činností a ukončí ji ve shodě s hlavní činností -zatěžovanými svaly*
- *odmítá drogy a jiné škodliviny jako neslučitelné se sportovní etikou a zdravím; upraví pohybovou aktivitu vzhledem k údajům o znečištění ovzduší*
- *uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu; předvídá možná nebezpečí úrazu a přizpůsobí jim svou činnost*

Učivo

- **význam pohybu pro zdraví** – rekreační a výkonnostní sport, sport dívek a chlapců
- **zdravotně orientovaná zdatnost** – rozvoj ZOZ, kondiční programy, manipulace se zatížením
- **prevence a korekce jednostranného zatížení a svalových dysbalancí** – průpravná, kompenzační, vyrovnávací, relaxační a jiná zdravotně zaměřená cvičení
- **hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech** – v nestandardním prostředí, první pomoc při TV a sportu v různém prostředí a klimatických podmínkách, improvizované ošetření poranění a odsun raněného
-

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ÚROVEŇ POHYBOVÝCH DOVEDNOSTÍ

Očekávané výstupy

žák

- *zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech*
- *posoudí provedení osvojované pohybové činnosti, označí zjevné nedostatky a jejich možné příčiny*

Učivo

- **pohybové hry** – s různým zaměřením; netradiční pohybové hry a aktivity
- **gymnastika** – akrobacie, přeskoky, cvičení s náčiním a na nářadí
- **estetické a kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem** – základy rytmické gymnastiky, cvičení s náčiním; kondiční formy cvičení pro daný věk žáků; tance
- **úpoly** – základy sebeobrany, základy aikidó, judó, karatedó
- **atletika** – rychlý běh, vytrvalý běh na dráze a v terénu, základy překážkového běhu, skok do dálky nebo do výšky, hod míčkem nebo granátem, vrh koule

**Příloha č. 1 – Vzor Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání
podle MŠMT**

- **sportovní hry** (*alespoň dvě hry podle výběru školy*) – herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel žákovské kategorie
- **turistika a pobyt v přírodě** – příprava turistické akce, přesun do terénu a uplatňování pravidel bezpečnosti silničního provozu v roli chodce a cyklisty, chůze se zátěží i v mírně náročném terénu, táboření, ochrana přírody, základy orientačního běhu, dokumentace z turistické akce
- **plavání** (*podle podmínek školy – zdokonalovací plavecká výuka, pokud neproběhla základní plavecká výuka, musí předcházet adaptace na vodní prostředí a základní plavecké dovednosti*) – další plavecké dovednosti, další plavecký způsob (plavecká technika), dovednosti záchranného a branného plavání, prvky zdravotního plavání a plavecký sportů, rozvoj plavecké vytrvalosti
- **lyžování, snowboarding, bruslení** (*podle podmínek školy*) – běžecké lyžování, lyžařská turistika, sjezdové lyžování nebo jízda na snowboardu, bezpečnost pohybu v zimní horské krajině, jízda na vleku; (*další zimní sporty podle podmínek školy*)
- **další (i netradiční) pohybové činnosti** (*podle podmínek školy a zájmu žáků*)

ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ POHYBOVÉ UČENÍ

Očekávané výstupy

žák

- *užívá osvojované názvosloví na úrovni cvičence, rozhodčího, diváka, čtenáře novin a časopisů, uživatele internetu*
- *naplňuje ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlaví, ochranu přírody při sportu*
- *dohodne se na spolupráci i jednoduché taktice vedoucí k úspěchu družstva a dodržuje ji*
- *rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka, organizátora*
- *sleduje určené prvky pohybové činnosti a výkony, eviduje je a vyhodnotí*
- *zorganizuje samostatně i v týmu jednoduché turnaje, závody, turistické akce na úrovni školy; spolurozhoduje osvojované hry a soutěže*
- *zpracuje naměřená data a informace o pohybových aktivitách a podílí se na jejich prezentaci*

Učivo

- **komunikace v TV** – tělocvičné názvosloví osvojovaných činností, smluvené povely, signály, gesta, značky, základy grafického zápisu pohybu, vzájemná komunikace a spolupráce při osvojovaných pohybových činnostech
- **organizace prostoru a pohybových činností** – v nestandardních podmínkách; sportovní výstroj a výzbroj – výběr, ošetřování
- **historie a současnost sportu** – významné soutěže a sportovci, olympismus - olympijská charta
- **pravidla osvojovaných pohybových činností** – her, závodů, soutěží
- **zásady jednání a chování v různém prostředí a při různých činnostech**

měření výkonů a posuzování pohybových dovedností – měření, evidence, vyhodnocování

Příloha č. 2 – Školní vzdělávací program Základní školy Dukelská v Mladé Boleslavi

ZŠ Mladá Boleslav, Dukelska 1112/III

Škola plná pohybu a hudby

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK a ZDRAVÍ

Vyučovací předmět: TĚLESNÁ VYCHOVA

Ročník: 6. a 7.

Časová dotace: 2 hodiny

Výstupy	Učivo		Mezipředmětové vztahy Průřezová témata, Poznámky
- zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech	SPORTOVNÍ HRY	<ul style="list-style-type: none">- sportovní hry- košíková - správný postoj při přihrávce, driblíng pravou, levou rukou, přihrávky (jednoruč, obouruč), uvolňování (L- únik, pivotová obrátka), driblíngová abeceda (kroužení míčem okolo těla, osmička mezi nohama, prohazování)- přehazovaná - přehození míče přes síť, rychlá a přesná přihrávka- další sport. hry - minikopaná, florbal, ringo, frisbee, softbal, vybíjená- průpravná cvičení	Osobnostní a sociální výchova – sociální rozvoj – kooperace a kompetice.
- rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka, organizátora	PRAVIDLA SPORTŮ	<ul style="list-style-type: none">- pravidla osvojovaných pohybových činností a jejich aplikace při hře v poli	Seberegulace a sebeorganizace – dodržení pravidel, soutěž v duchu fair play.

Příloha č. 2 – Školní vzdělávací program Základní školy Dukelská v Mladé Boleslavi

ZŠ Mladá Boleslav, Dukelska 1112/III

Škola plná pohybu a hudby

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK a ZDRAVÍ

Ročník: 8. a 9.

Vyučovací předmět: TĚLESNÁ VYCHOVA

Časová dotace: 2 hodiny

Výstupy	Učivo		Mezipředmětové vztahy Průřezová témata, Poznámky
- zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech	SPORTOVNÍ HRY	- sportovní hry - košíková – útok, obrana – osobní, zónová, clony, uvolňování hráče (s míčem, bez míče), střelba z dálky, hra na 1 koš, hra na celé hřiště, postupný útok, rychlý protiútok - volejbal – přihrávky vrchem i spodem přes síť, podání vrchem i spodem, příjem podání, hra na celé hřiště	Osobnostní a sociální výchova – sociální rozvoj – kooperace a kompetice
- zorganizuje samostatně i v týmu jednoduché turnaje, závody, turistické akce na úrovni školy - spolurozhoduje osvojované hry a soutěže	ORGANIZACE	- aktivní (samostatná) organizace prostoru a pohyb. činností	Kreativita
- rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka, organizátora	PRAVIDLA SPORTŮ	- pravidla osvojovaných pohybových činností a jejich aplikace při hře v poli	Seberegulace a sebeorganizace – dodržení pravidel, soutěž v duchu fair play.

Příloha č. 3 – Školní vzdělávací program Základní školy Broumovské v Liberci

ZŠ Broumovská

Ročník: 6.

VÝSTUPY	UČIVO	PŘESAHY	PRŮŘEZ. TÉMATA
<p><i>Žák:</i></p> <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojené pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech <p>Činnosti podporující pohybové učení</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ užívá osvojované názvosloví na úrovni cvičence ○ naplňuje ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlaví, ochranu přírody při sportu ○ rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče ○ zpracuje naměřená data a informace o pohybových aktivitách a podílí se na jejich prezentaci 	<p>Sportovní hry herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel žákovské kategorie</p> <p>Pravidla osvojovaných pohybových činností her, závodů a soutěží</p>	<p>Občanská výchova Rodinná výchova</p>	<p>OSV – Osobnostní rozvoj</p>

Příloha č. 3 – Školní vzdělávací program Základní školy Broumovské v Liberci

Příloha č. 3 – Školní vzdělávací program Základní školy Broumovské v Liberci

ZŠ Broumovská

Ročník: 7.

VÝSTUPY	UČIVO	PŘESAHY	PRŮŘEZ. TÉMATA
<p><i>Žák:</i></p> <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojené pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech <p>Činnosti podporující pohybové učení</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ užívá osvojované názvosloví na úrovni cvičence ○ naplňuje ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlaví, ochranu přírody při sportu ○ rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče <p>zpracuje naměřená data a informace o pohybových aktivitách a podílí se na jejich prezentaci</p>	<p>Sportovní hry herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel žákovské kategorie</p> <p>Komunikace v TV</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ smluvené povely, gesta, vzájemná komunikace a spolupráce při osvojovaných pohybových činnostech <p>Pravidla osvojovaných pohybových činností her, závodů a soutěží</p>	<p>Občanská výchova Rodinná výchova</p>	<p>OSV – Osobnostní rozvoj</p>

Příloha č. 3 – Školní vzdělávací program Základní školy Broumovské v Liberci

ZŠ Broumovská

Ročník: 8.

VÝSTUPY	UČIVO	PŘESAHY	PRŮŘEZ. TÉMATA
<p><i>Žák:</i></p> <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojené pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech 	<p>Sportovní hry</p> <p>herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel žákovské kategorie</p>	<p>Občanská výchova Rodinná výchova</p>	<p>OSV – Osobnostní rozvoj</p>
<p>Činnosti podporující pohybové učení</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ užívá osvojované názvosloví na úrovni cvičence ○ naplňuje ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlaví, ochranu přírody při sportu ○ rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče <p>zpracuje naměřená data a informace o pohybových aktivitách a podílí se na jejich prezentaci</p>	<p>Komunikace v TV</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ smluvené povely, gesta, vzájemná komunikace a spolupráce při osvojovaných pohybových činnostech <p>Pravidla osvojovaných pohybových činností</p> <p>her, závodů a soutěží</p>		

Příloha č. 3 – Školní vzdělávací program Základní školy Broumovské v Liberci

Příloha č. 3 – Školní vzdělávací program Základní školy Broumovské v Liberci

ZŠ Broumovská

Ročník: 9.

VÝSTUPY	UČIVO	PŘESAHY	PRŮŘEZ. TÉMATA
<p><i>Žák:</i></p> <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojené pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech <p>Činnosti podporující pohybové učení</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ užívá osvojované názvosloví na úrovni cvičence ○ naplňuje ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlaví, ochranu přírody při sportu ○ rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče <p>zpracuje naměřená data a informace o pohybových aktivitách a podílí se na jejich prezentaci</p>	<p>Sportovní hry herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel žákovské kategorie</p> <p>Komunikace v TV</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ smluvené povely, gesta, vzájemná komunikace a spolupráce při osvojovaných pohybových činnostech <p>Pravidla osvojovaných pohybových činností her, závodů a soutěží</p>	<p>Občanská výchova Rodinná výchova</p>	<p>OSV – Osobnostní rozvoj</p>

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Školní vzdělávací program

Základní škola a Mateřská škola Raspenava

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vyučovací předmět: Tělesná výchova – chlapci

Ročník: 6.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech, dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků</p> <p>aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu</p>	<p>Sportovní hry- např.: basketbal, florbal, přehazovaná, ringo (freesbee), fotbal, odbíjená... (nabídka bude přizpůsobena místním podmínkám a potřebám žáků)</p> <p>Význam pohybu pro zdraví Hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech</p>	<p>OSV – rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, mezilidské vztahy</p> <p>VDO – zásady slušnosti, odpovědnosti, tolerance, angažovaný přístup k druhým – projevovat se v jednání i v řešení problémů samostatně a odpovědně</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá</p> <p>MKV – lidské vztahy, kulturní difference</p> <p>EV – vztah člověka k prostředí</p> <p>MV – interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, práce v realizačním týmu</p>	<p>předvedení, ústní a písemné zkoušení, modelová situace</p>

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Školní vzdělávací program

Základní škola a Mateřská škola Raspenava

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vyučovací předmět: Tělesná výchova – chlapci

Ročník: 7.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech, dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků</p> <p>aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu</p>	<p>Sportovní hry- např.: basketbal, florbal, přehazovaná, ringo (freesbee), fotbal, odbíjená... (nabídka bude přizpůsobena místním podmínkám a potřebám žáků)</p> <p>Význam pohybu pro zdraví Hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech</p>	<p>OSV – rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, mezilidské vztahy</p> <p>VDO – zásady slušnosti, odpovědnosti, tolerance, angažovaný přístup k druhým – projevovat se v jednání i v řešení problémů samostatně a odpovědně</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá</p> <p>MKV – lidské vztahy, kulturní difference</p> <p>EV – vztah člověka k prostředí</p> <p>MV – interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, práce v realizačním týmu</p>	<p>předvedení, ústní a písemné zkoušení, modelová situace</p>

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Školní vzdělávací program

Základní škola a Mateřská škola Raspenava

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vyučovací předmět: Tělesná výchova – chlapci

Ročník: 8.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech, dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků</p> <p>aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu</p>	<p>Sportovní hry- basketbal, florbal, házená, volejbal, fotbal, softbal</p> <p>Význam pohybu pro zdraví Hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech</p>	<p>OSV – rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, mezilidské vztahy</p> <p>VDO – zásady slušnosti, odpovědnosti, tolerance, angažovaný přístup k druhým – projevovat se v jednání i v řešení problémů samostatně a odpovědně</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá</p> <p>MKV – lidské vztahy, kulturní difference</p> <p>EV – vztah člověka k prostředí</p> <p>MV – interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, práce v realizačním týmu</p>	<p>předvedení, ústní a písemné zkoušení, modelová situace</p>

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Školní vzdělávací program

Základní škola a Mateřská škola Raspenava

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vyučovací předmět: Tělesná výchova – chlapci

Ročník: 9.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech, dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků</p> <p>aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu</p>	<p>Sportovní hry- např.: basketbal, florbal, přehazovaná, ringo (freesbee), fotbal, odbíjená... (nabídka bude přizpůsobena místním podmínkám a potřebám žáků)</p> <p>Význam pohybu pro zdraví Hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech</p>	<p>OSV – rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, mezilidské vztahy</p> <p>VDO – zásady slušnosti, odpovědnosti, tolerance, angažovaný přístup k druhým – projevovat se v jednání i v řešení problémů samostatně a odpovědně</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá</p> <p>MKV – lidské vztahy, kulturní difference</p> <p>EV – vztah člověka k prostředí</p> <p>MV – interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, práce v realizačním týmu</p>	<p>předvedení, ústní a písemné zkoušení, modelová situace</p>

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Školní vzdělávací program

Základní škola a Mateřská škola Raspenava

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vyučovací předmět: Tělesná výchova – dívky

Ročník: 6.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech, dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků</p> <p>aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu</p>	<p>Sportovní hry- např.: basketbal, florbal, přehazovaná, ringo (freesbee), fotbal, odbíjená... (nabídka bude přizpůsobena místním podmínkám a potřebám žáků)</p> <p>Význam pohybu pro zdraví Hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech</p>	<p>OSV – rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, mezilidské vztahy</p> <p>VDO – zásady slušnosti, odpovědnosti, tolerance, angažovaný přístup k druhým – projevovat se v jednání i v řešení problémů samostatně a odpovědně</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá</p> <p>MKV – lidské vztahy, kulturní difference</p> <p>EV – vztah člověka k prostředí</p> <p>MV – interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, práce v realizačním týmu</p>	<p>předvedení, ústní a písemné zkoušení, modelová situace</p>

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Školní vzdělávací program

Základní škola a Mateřská škola Raspenava

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vyučovací předmět: Tělesná výchova – dívky

Ročník: 7.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech, dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků</p> <p>aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu</p>	<p>Sportovní hry- např.: basketbal, florbal, přehazovaná, ringo (freesbee), fotbal, odbíjená... (nabídka bude přizpůsobena místním podmínkám a potřebám žáků)</p> <p>Význam pohybu pro zdraví Hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech</p>	<p>OSV – rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, mezilidské vztahy</p> <p>VDO – zásady slušnosti, odpovědnosti, tolerance, angažovaný přístup k druhým – projevovat se v jednání i v řešení problémů samostatně a odpovědně</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá</p> <p>MKV – lidské vztahy, kulturní difference</p> <p>EV – vztah člověka k prostředí</p> <p>MV – interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, práce v realizačním týmu</p>	<p>předvedení, ústní a písemné zkoušení, modelová situace</p>

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Školní vzdělávací program

Základní škola a Mateřská škola Raspenava

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vyučovací předmět: Tělesná výchova – dívky

Ročník: 8.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech, dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků</p> <p>aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu</p>	<p>Sportovní hry - např.: basketbal, florbal, přehazovaná, ringo (freesbee), fotbal, odbíjená... (nabídka bude přizpůsobena místním podmínkám a potřebám žáků)</p> <p>Význam pohybu pro zdraví Hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech</p>	<p>OSV – rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, mezilidské vztahy</p> <p>VDO – zásady slušnosti, odpovědnosti, tolerance, angažovaný přístup k druhým – projevovat se v jednání i v řešení problémů samostatně a odpovědně</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá</p> <p>MKV – lidské vztahy, kulturní difference</p> <p>EV – vztah člověka k prostředí</p> <p>MV – interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, práce v realizačním týmu</p>	<p>předvedení, ústní a písemné zkoušení, modelová situace</p>

Příloha č. 4 – Školní vzdělávací program Základní školy Raspenava

Školní vzdělávací program

Základní škola a Mateřská škola Raspenava

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vyučovací předmět: Tělesná výchova – dívky

Ročník: 9.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<p>uplatňuje zkušenosti z míčových her v dalších sportech, dokáže řídit sportovní utkání svých vrstevníků</p> <p>aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu</p>	<p>Sportovní hry- např.: basketbal, florbal, přehazovaná, ringo (freesbee), fotbal, odbíjená... (nabídka bude přizpůsobena místním podmínkám a potřebám žáků)</p> <p>Význam pohybu pro zdraví Hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech</p>	<p>OSV – rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, mezilidské vztahy</p> <p>VDO – zásady slušnosti, odpovědnosti, tolerance, angažovaný přístup k druhým – projevovat se v jednání i v řešení problémů samostatně a odpovědně</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá</p> <p>MKV – lidské vztahy, kulturní difference</p> <p>EV – vztah člověka k prostředí</p> <p>MV – interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, práce v realizačním týmu</p>	<p>předvedení, ústní a písemné zkoušení, modelová situace</p>

Příloha č. 5 – Školní vzdělávací program Základní školy Bakov nad Jizerou

VZDĚLÁVACÍ OBLAST	VYUČOVACÍ PŘEDMĚT	ROČNÍK
ČLOVĚK a ZDRAVÍ	TĚLESNA VYCHOVA	6.-9.

OČEKAVANÉ VYSTUPY	UČIVO	PRŮŘEZOVÁ TEMATA
<ul style="list-style-type: none"> • předvede základní herní činnosti jednotlivce, použije je i v utkání • zná různá herní a průpravná cvičení • zná základní herní kombinace a systémy obranné i útočné • je schopný zapojit se do utkání, kriticky posoudí přínos pro družstvo • zná základní pravidla a gesta rozhodčích • je schopný zastat funkci rozhodčího, zapisovatele, časoměřiče • usiluje o zlepšování techniky i taktiky • zorganizuje jednoduchý turnaj 	<p><u>SPORTOVNÍ HRY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • KOŠÍKOVÁ, KOPANÁ (chlapci) 6. - 7. • VOLEJBAL, HÁZENÁ 8. - 9. • Herní činnosti jednotlivce • Herní kombinace • Herní systémy • Pravidla 	<ul style="list-style-type: none"> • OSV 1 (KRE) • OSV 1 (POZ)
<ul style="list-style-type: none"> • dokáže zvolit vhodné prostředí pro své tělovýchovné aktivity • zvolí a připraví vhodnou výstroj, výzbroj nářadí a náčiní • činnosti zvládne i v nestandardních podmínkách s přihlédnutím k bezpečnosti a ochraně zdraví 	<p>ORGANIZACE PROSTORU A POHYBOVÝCH ČINNOSTÍ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • OSV 2 (K)

Příloha č. 5 – Školní vzdělávací program Základní školy Bakov nad Jizerou

OČEKAVANÉ VYSTUPY	UČIVO	PRŮŘEZOVÁ TEMATA
<ul style="list-style-type: none"> • je seznámen s olympijským hnutím • inspiruje se příklady výborných sportovců současnosti i minulosti • má přehled o možnostech aktivního sportovního zapojení v místním regionu • zná různé druhy sportů i významné sportovní akce • zná i negativní jevy, které provází sport 	HISTORIE a SOUČASNOST SPORTU	<ul style="list-style-type: none"> • VEGS (OES)
<ul style="list-style-type: none"> • zná základní pravidla jednotlivých osvojovaných sportů • zná základní smluvená gesta a signály rozhodčích • osvojená pravidla uplatňuje ve funkci sportovec, rozhodčí i zapisovatel 	PRAVIDLA OSVOJOVANÝCH POHYBOVÝCH ČINNOSTÍ	<ul style="list-style-type: none"> • OSV 2 (K)

1. ČÁST ANKETY

Týká se způsobu výuky basketbalu na ZŠ.

1. **Počet vyučovacích hodin věnovaných výuce basketbalu za celý školní rok?**
☐ žádné ☐ 0 - 4 hodiny ☐ 5 - 10 hodin ☐ více než 10 hodin
2. **Vyučujete basketbal v souvislém bloku, nebo je jeho výuka rozložena do celého školního roku?**
☐ do celého školního roku ☐ jen v souvislém bloku
☐ ve vyšších ročnících během celého roku ☐ v nižších ročnících v bloku
3. **Co je pro žáky při osvojování hráčských dovedností nejobtížnější?**
☐ střelba ☐ využití HČJ ve hře ☐ dvojtakt
☐ spolupráce ☐ driblink ☐ jiné
4. **Mají dívky větší problémy se zvládnutím basketbalových herních činností jednotlivce (HČJ) než chlapci?**
☐ Ano ☐ Ne
5. **Pokud ano, je v rámci basketbalu jiný výukový plán pro dívky a jiný pro chlapce?**
☐ probírané učivo je stejné ☐ na dívky jsou kladeny menší nároky
6. **Učíte žáky i některé herní kombinace (clony...)?**
☐ uvolňování bez míče ☐ uvolňování s míčem ☐ clony
☐ jiné ☐ žádné
7. **Jaké herní systémy vyučujete?**
☐ rychlý protiútok ☐ osobní obrana ☐ zónová obrana
☐ žádné ☐ jiné
8. **Zvládnou žáci pískat utkání svých vrstevníků?**
☐ Ano ☐ Ne

Pokud ano, od jakého ročníku?
☐ od 8. ročníku ☐ od 9. ročníku ☐ ještě dříve
9. **Je basketbal v rámci TV oblíbeným sportem?**
☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne

Příloha č. 6 – Anketa

10. Účastníte se jako škola basketbalových soutěží?

- ☐ Ano ☐ Ne

11. Je na vaší škole kroužek basketbalu?

- ☐ Ano ☐ Ne

12. Vyučujete se na vaší ZŠ na prvním stupni jiné basketbalové HČJ než přihrávky a chytání míče?

- ☐ jen tyto ☐ ani tyto ☐ i další

13. Inspirovali jste se při sestavování ŠVP bývalými osnovami?

- ☐ Ano ☐ Ne

2. ČÁST ANKETY

Týká se materiálního vybavení školy.

1. Máte k dispozici tělocvičnu s koši a nalajnovaným hřištěm, které plně vyhovuje výuce basketbalu? Pokud ne, jaké nedostatky má?

- ☐ Ano
☐ Ne

2. Máte ve vybavení různé velikosti míčů, odpovídající věkovým kategoriím žáků?

- ☐ Ano ☐ Ne

3. Máte ve vybavení odpovídající počet míčů pro řádnou výuku?

- ☐ Ano ☐ Ne

4. Jsou míče umístěny tak, aby nedocházelo k jejich poškození z důvodu špatného skladování? (Odpovídající uskladnění je v sítěných pytlích či na stojanech).

- ☐ Ano ☐ Ne

5. Je hřiště ve vaší tělocvičně nalajnováno dle nových pravidel (platná od září 2010)?

- ☐ Ano ☐ Ne

6. Jsou basketbalové koše v tělocvičně zavěšeny ve správné výšce?

- ☐ Ano ☐ Ne

7. Seznámili jste se alespoň zběžně s novými pravidly?

- ☐ Ano ☐ Ne